

”Alla svenskar tycker samma sak,
att muslimer har ingenting här att
göra”

– En kvalitativ analys av sex svenska kvinnors
negativa inställning till islam

Av: Maja Flygt

Handledare: Linda Vikdahl
Södertörns högskola | Institutionen för historia och samtidsstudier
Kandidatuppsats 15 hp
Religionsvetenskap C | Hötterminen 2016

Abstract

Uppsatsen bygger på kvalitativa intervjuer med sex svenska kvinnor som har en öppet negativ inställning till islam och muslimer i Sverige. Syftet är att dels nå en djupare förståelse om kvinnornas negativa inställning till islam och muslimer men också om deras inställning till feminism. Undersökningen bygger på tre teorier, Edward Saids postkoloniala teori samt två teorier om social identitet, dessa är Erving Goffmans teori om stigma och Hanri Tajfels teori om relationen mellan grupper. I uppsatsen framkommer det att kvinnorna sammankopplar en undergång för det svenska samhället med muslimsk invandring. Återkommande hos alla kvinnorna var en upplevelse av att muslimer tar för stort utrymme i de offentliga rummen. Kvinnornas inställning till muslimer kan förstås som ett resultat av föreställningen av muslimer som en ut-grupp som kvinnorna jämför sig med och hotas av. Kvinnorna tar på olika vis till sig diskriminerande åtgärder för att behålla en särprägel och överlägsen position i samhällshierarkin. Kvinnorna tar även starkt avstånd mot feminister som visar sig vara sammanlänkat med deras inställning till muslimer. Deras negativitet visar sig bland annat grundas i en upplevelse av relativ deprivation. Kvinnorna upplever en orättvisa mot sin in-grupp som grundas på att de tycker att de som sitter på makten i samhället missköter sin position.

Nyckelord: Islamofobi, islam, feminism, postkolonial teori, social identitet, relativ deprivation, in-grupp och ut-grupp.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	5
2. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	6
3. DISPOSITION	7
4. CENTRALA BEGREPP	8
4.1 ISLAMOFOBI	8
4.2 FEMINISM	10
5. BAKGRUND	11
5.1 MUSLIMSK INVANDRING I MODERN TID	11
5.2 ISLAMOFOBINS FRAMVÄXT	11
6. METOD OCH MATERIAL	13
6.1 URVAL.....	13
6.2 KVALITATIVA INTERVJUER.....	14
6.2.1 Etiska övervägande.....	15
6.2.2 Kort reflektion kring min roll i intervjuerna.....	16
6.3 ANALYSMETOD.....	16
6.3.1 Meningskoncentrering.....	17
6.3.2 Kodning och kategorisering.....	18
6.3.3 Validitet och reliabilitet.....	18
7. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	21
7.1 POSTKOLONIAL TEORI	21
7.2 TEORIER OM SOCIAL IDENTITET	22
7.2.1 Social identitet och stigma.....	22
7.2.2 Social identitet och relationer mellan grupper.....	23
8. FORSKNINGSLÄGE	27
8.1 FORSKNING OM SVENSKARS INSTÄLLNING TILL ISLAM	27
8.2 FORSKNING OM GENUS I RELATION TILL NEGATIV INSTÄLLNING TILL ISLAM.....	29
8.3 FORSKNING OM NATIONALISM KOPPLAT TILL IN-GRUPP OCH UT-GRUPP	30
9. BESKRIVNING AV INFORMANTERNA	32
9.1 ANN-KRISTIN.....	32
9.2 BARBRO	33
9.3 MARIANA	33
9.4 DANIELLA	34
9.5 EVA	35
9.6 FIA	35
10. RESULTAT OCH ANALYS	37
10.1 ÖVERSIKT AV KVINNORNAS NEGATIVITET TILL ISLAM.....	37
10.2 KVINNORNAS UPPLEVELSE AV MUSLIMER SOM EN UNDERLÄGSEN GRUPP	39
10.3 KVINNORNAS UPPLEVELSE AV ATT VARA EN UNDERLÄGSEN GRUPP.....	46
10.4 KVINNORNAS UPPLEVELSE AV FEMINISTER SOM UT-GRUPP	54
11. SAMMANFATTNING OCH SLUTSATS	60
11.1 VAD ÄR HUVUDDRAGEN I KVINNORNAS NEGATIVA BESKRIVNINGAR AV ISLAM/MUSLIMER?..	60
11.2 VARFÖR ÄR KVINNORNA NEGATIVA TILL ISLAM/MUSLIMER?	61
11.3 HUR STÄLLER DE INTERVJUADE KVINNORNA SIG TILL FEMINISM? VARFÖR?.....	62
12. FÖRSLAG TILL VIDARE FORSKNING	63
13. REFERENSER	64

14. APPENDIX.....	65
14.1 KONTAKTMEDDELANDE TILL INFORMANTERNA.....	65
14.2 INTERVJUFRÅGOR.....	66
14.3 CITATUTDRAG.....	68
14.3.1 Kvinnornas uttalanden om att muslimska invandrare bör bli upplärda av svenskar.....	68
14.3.2 Kvinnorna som icke-offer.....	69
14.3.3 Kvinnornas föreställning om muslimer som tar över Sverige.....	70
14.3.4 Kvinnornas upplevda förtryck/pådyvlande av muslimer.....	71
14.3.5 Kvinnornas avståndstagande mot feminism.....	72
14.3.6 Kvinnornas beskrivningar av muslimer som avvikande från det svenska.....	73
14.3.7 Kvinnornas upplevelse av att de överlägsna favoriserar fel grupp.....	73
14.3.8 Kvinnornas upplevelse av att muslimer tillåts gå utanför rättsystemet.....	74

1. Inledning

I dagens samhällsdebatter tycks islamofobiska åsikter bli allt vanligare. Runt om i Europa får politiska partier med en öppet fientlig inställning till islam stort utrymme och Donald Trump som uttryckt att man bör stoppa all muslimsk invandring till USA väljs till landets nya president.¹ Ett västerländskt förakt riktat mot islam och muslimer är inget nytt fenomen utan kan kanske snarare förstås som en påbyggnad av lång historia. Tidigare studier kring svenskars inställning till olika religioner har visat att islam intar en särställning som den religion flest är negativt inställda till.² Män har traditionellt varit mest negativa och är det även idag, men den senaste mångfaldsbarometer från Högskolan i Gävle visar på en ny trend där antalet negativa kvinnor ökar.³

I den här uppsatsen kommer vi att lära känna sex av dessa kvinnor som på olika vis är öppet negativa till islam och muslimer i Sverige. Vi möter Ann-Kristin, Barbro, Mariana, Daniella, Eva och Fia som på olika sätt kopplar samman den ökade muslimska invandringen med en katastrofal samhällsutveckling i Sverige. Eva är övertygad om att Sverige kommer ligga under muslimskt styre inom 30 år, Mariana funderar på att lämna landet och Ann-Kristin menar att muslimernas plan är att till år 2040 ta över Sverige.

Uppsatsen tar även avstamp i något som tidigt i arbetsprocessen fångade mitt intresse och som jag upplevde som motsägelsefullt. Kvinnorna framhåller islam som kvinnoförtryckande samtidigt som de tar starkt avstånd mot feminister. Vi får läsa hur feminister beskrivs som gapiga, löjliga och frustrerade kvinnor.

¹ Svahn, Niklas, 2015, Trump: Stoppa muslimer från att ta sig till USA, *Aftonbladet*, <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article21901268.ab>, Hämtad: 2017-01-02.

² Weibull, Lennart, 2016, "Svenskarna och världsreligionerna" i Jonas Ohlsson, Henrik Oscarsson & Maria Solevid (red) *Ekvilibrium*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

³ Ahmadi, Fereshteh, Palm, Irving & Ahmadi, Nader, 2016, *Mångfaldsbarometern 2016*, Rapport för mångfaldsbarometern: 11, Högskolan i Gävle, avdelningen för socialt arbete och psykologi.

2. Syfte och frågeställningar

Det övergripande syftet med föreläggande uppsats är att nå en djupare förståelse om de intervjuade kvinnornas negativa inställning till islam/muslimer i Sverige samt deras inställning till feminism. Genom kvalitativa intervjuer med sex negativt inställda svenska kvinnor som analyseras utifrån postkolonial teori och teorier om social identitet ämnar jag att svara på följande frågeställningar:

- Vad är huvuddragen i kvinnornas negativa beskrivningar av islam/muslimer?
- Varför är kvinnorna negativt inställda till islam/muslimer?
- Hur ställer de intervjuade kvinnorna sig till feminism? Varför?

3. Disposition

För att söka svar på forskningsfrågorna är uppsatsen upplagd i en ordning som ska underlätta läsningen. Efter dessa inledande delar följer ett avsnitt av begreppsdefinition och bakgrund, detta för att ge en informationsgrund till resterande delar i uppsatsen och för att placera in de intervjuade kvinnorna i sin kontext. Därefter följer ett kapitel av metod och material, som redovisar hur det empiriska materialet som uppsatsen bygger på har samlats in samt hur uppsatsarbetet metodiskt har gått till väga. I nästa kapitel, teoretiska utgångspunkter, redovisas teorin som senare appliceras i analysen. Under rubriken forskningsläge ges en översikt av tidigare forskning som har varit relevant för undersökningen. Uppsatsen följs sedan av ett avsnitt med beskrivningar av informanterna och en kombination av resultatredovisning och analys. I det sista kapitlet sammanfattas slutsatserna utifrån forskningsfrågorna.

4. Centrala begrepp

Två begrepp är viktiga att definiera inför följande uppsats, dessa är islamofobi och feminism. I intervjuer med informanterna framkommer det att det finns stora skillnader i hur de definierar begreppen och hur begreppen definieras inom forskningen. Det finns med andra ord en diskrepans mellan forskarnas etic-nivå och informanternas emic-nivå i hur de talar om islamofobi och feminism. Nedan beskriver jag islamofobi och feminism på en etic-nivå och redovisar för hur dessa kommer att hanteras.

4.1 Islamofobi

1997 populariserades begreppet islamofobi efter att Runnymede Trust och den brittiska kommissionen gav ut rapporten *Islamofobia: a Challenge for us all*.⁴ I rapporten listas en rad mentala egenskaper hos dem som de definierar som islamofober i kontrast till icke-islamofobiska egenskaper. Dessa följer:

1. Om islam ses som monolitiskt och statiskt eller som mångfaldigt och dynamiskt,
2. Om islam ses som annorlunda och separat eller som liknande och ömsesidigt beroende,
3. Om islam ses som underlägset eller som jämställt,
4. Om islam ses som en aggressiv fiende eller som en samarbetspartner,
5. Om muslimer ses som manipulativa eller som uppriktiga,
6. Om muslimsk kritik av "Väst" avvisas eller diskuteras,
7. Om diskriminerande beteenden mot muslimer försvaras eller kritiseras,
8. Om anti-muslimskt tal ses som naturligt eller som problematiskt.⁵

Runnymede Trusts definition av islamofobi platsar på många vis in i följande uppsats som tar utgångspunkt i kvinnornas mentala och teoretiska beskrivningar av muslimer och islam. Men denna definition har även stött på en del kritik som bör tas i åtanke. Religionsforskarna Åke Sanders och Göran Larsson problematiserar Trusts definition i deras artikel från 2015 *An Urgent Need to Consider How to Define Islamophobia* och menar till exempel att det är problematiskt att definitionen fokuserar på teorin och inte på praktiken. Är man verkligen islamofob om man bara har tänkt på dessa sätt men aldrig agerat utåt? Kan inte det strida mot tankefriheten och åsiktsfriheten? Och måste den som definieras som islamofob passa in på alla åtta punkter? Och om inte, hur många måste prickas in och har alla punkter samma

⁴ Gardell, Mattias, 2014, *Islamofobi*, Leopard förlag, Stockholm, s. 11.

⁵ Runnymede Trust, 1997, översatt i Otterbeck, Jonas & Bevelander, Pieter, 2006, *Islamofobi – en studie av begreppet, ungdomars attityder och unga muslimers utsatthet*, Forum för levande historia, Stockholm, s. 22.

värde? De ställer sig även kritiska till att definitionen gör att islamofobi framstår som en genomtänkt ideologi trots att många av fördomarna snarare handlar om okunskap.⁶

Med utgångspunkt i Sanders och Larssons kritik, som bland annat visar på hur svårt det är att mäta graden av islamofobi och att enkelt förstå vem som räknas som islamofob och inte, kommer kvinnorna inte att beskrivas som islamofober i följande uppsats. Detta val har gjorts för att kvinnorna skiljer sig mycket åt i sina åsikter och det är svårt att värdera huruvida alla uppföljer Runnymede Trusts lista över islamofobiska egenskaper. Kvinnorna kommer därför endast att beskrivas som negativt inställda till islam, då denna beskrivning är bredare och innefattar alla de intervjuade kvinnorna utan större problematik. Att vara negativt inställd till islam har jag valt att tolka som att minst en av de åtta ovan listade islamofobiska egenskaper bör uppfyllas.

Något som ytterligare är viktigt att poängtera är att precis som islamofobi ofta grundas på okunskap⁷ så behöver kvinnornas negativa inställning inte handla om muslimer eller islam, utan kan också grundas på deras *föreställningar* av islam och muslimer. Att kalla kvinnorna för negativt inställda knyter även an till kvantitativa forskningar där svenskar själva har fått gradera om de är positivt eller negativt inställda till islam och muslimer.

Det finns flera senare försök att definiera islamofobi som skiljer sig från den definition Runnymede Trust framhåller. Mattias Gardell har en annan, något bredare definition av begreppet islamofobi. Han beskriver det på följande vis:

*”socialt reproducerade fördomar om och aversioner mot islam och muslimer, samt handlingar och praktiker som angriper, exkluderar eller diskriminerar människor på basis av att de är eller antas vara muslimer och associeras till islam”*⁸

Trots att jag har valt att inte definiera de intervjuade kvinnorna som islamofober i uppsatsen kommer islamofobins historia ta stort utrymme. Syftet med uppsatsen är inte att avgöra om kvinnorna är islamofober eller inte, men då kvinnorna gör uttalanden som med Gardells definition klassas som islamofobiska är denna bakgrund relevant.

⁶ Larsson & Sander, 2015, ”An Urgent Need to Consider How to Define Islamophobia”, *Bulletin for the study of religion*, 44, nr 1, s. 14-15.

⁷ Ibid, s. 15.

⁸ Gardell, 2014, s. 17.

4.2 Feminism

Lena Gemzöe lyfter fram fyra olika feministiska inriktningar i sin bok *Feminism*, dessa är liberalfeminism, radikalfeminism, marxism/socialistisk feminism och socialistisk radikalfeminism och hon menar att det snarare är mer korrekt att tala om feminismer än om en enda feminism.⁹ Med detta sagt skapar hon ändå en lättillgänglig definition som försöker ringa in en gemensam kärna för alla feminister oavsett inriktning, denna definition lyder:

En feminist är en person som anser 1) att kvinnor är underordnade män och 2) att detta förhållande bör ändras.¹⁰

Gemzöe problematiserar dock sin egen definition och lyfter särskilt fram kritik om att den inte säger någonting om *hur* kvinnor är underordnade männen utan endast konstaterar att feminister anser att det är ett faktum. Hon framhåller också att feminismen handlar om att det generellt finns en struktur av ojämlikhet mellan könen på alla samhällsområden och att det inte handlar om kvinnor och män på en individuell nivå.¹¹

I följande uppsats har jag valt att utgå från Gemzöes definition av vad en feminist är då jag tar en mer allmän utgångspunkt utan någon särskild feministisk inriktning i åtanke. Jag kommer även att skriva om feminister som en bred grupp med gemensamma intressen och då är denna definition med en tydlig konsensus för alla feminister särskilt viktig.

När informanterna själva får definiera vad de lägger i begreppet feminist framgår det att det flera gånger finns en diskrepans mellan deras uppfattning och den definition som är beskriven ovan. Jag kommer att utgå från Gemzöes definition, detta innebär att begreppen feminism och feminister i skriven text kan skilja sig från det som framkommer i informanternas citatutdrag.

⁹ Gemzöe, Lena, 2015, *Feminism*, 2. Uppl., Bilda Förlag, Falun, s. 15.

¹⁰ Ibid, s. 16.

¹¹ Ibid, s. 18-19.

5. Bakgrund

Nedan följer ett bakgrundsavsnitt som börjar med en översikt med siffror om den muslimska invandringen till Sverige. Detta avsnitt är relevant för att nå en förståelse om kvinnorna i sin tid, där en muslimsk invandring till Sverige har ökat under de senaste åren. Avsnittet följs sedan av bakgrundsinformation kring islamofobins framväxt, då det är viktigt att påminnas om att islamofobiska åsikter inte är något nytt.

5.1 Muslimsk invandring i modern tid

Det finns ingen exakt statistik över hur många muslimer som lever i Sverige idag, men det går att hitta siffror som uppskattar den muslimska populationen. Dessa siffror visar att antal muslimer i Sverige har ökat, från ett fåtal individer före 1950 till uppskattningsvis cirka 430 000 personer år 2010.¹² Denna siffra har dessutom fram till idag troligen ökat kraftigt i och med de senaste årens stora flyktinginvandring från länder med muslimsk majoritet.

Från 2014 till 2015 har antalet asylsökande i Sverige mer än fördubblats, från cirka 81 000 år 2014 till nästan 163 000 år 2015.¹³ Allra flest asylsökande kommer från Syrien som sedan följs av Afghanistan och Irak. År 2015 var fjärde året i följd som Syrien toppade listan där flest asylsökande kom ifrån, detta som ett resultat av krig och oroligheter i landet. Antalet asylsökande från Syrien varierade mellan 400-700 personer per år under 2002-2011, men år 2015 ökade antalet asylsökande till 51 300 personer.¹⁴

5.2 Islamofobins framväxt

Föreställningar och motstånd mot muslimer har växt fram i århundranden av främmandegörande. Från 1200-1300-talet när islams värde närmade sig väst och upplevdes som ett hot där Europa inte hade annat en vördnad och fruktan att ställa emot och fram till idag.¹⁵ Återkommande har det formulerats föreställningar om *den andre* som sedan under kolonialismen rekonstruerades och förstärktes.¹⁶ Sverige hade inte kolonier i den muslimska världen, men dåtidens koloniala kunskapsproduktion tycks likväl ha förstärkt föreställningen i

¹² Pew Research Center, Pew-templetation Global religious futures project, http://www.globalreligiousfutures.org/explorer/custom#/?subtopic=15®ions=Europe&chartType=map&data_type=number&year=2010&religious_affiliation=23&age_group=all&pdfMode=false Hämtad: 2017-01-04.

¹³ Migrationsverket, 2017, Antal asylsökande – aktuell statistik, <http://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Statistik.html>, Hämtad: 2017-01-02.

¹⁴ Statistiska centralbyrån, 2016, Syrier vanligast bland asylsökande under 2015, http://www.scb.se/sv/_/Hitta-statistik/Artiklar/Syrier-vanligast-bland-asylsokande-under-2015/ Hämtad: 2017-01-02.

¹⁵ Said Edward. W, 2004 (1978), *Orientalism*, Ordfront förlag, Stockholm, s.137.

¹⁶ Loomba, Ania, 2005, *Kolonialism/postkolonialism*, TankeKraft förlag, Finland, s. 66.

Sverige av islam och Orienten som en motbild till de kristna Europa.¹⁷ Allt från medierapporteringar, snedvridna skolböcker och populärkultur har sedan under 1900-talet återgivit en både hotfull och exotifierande bild av muslimer, föreställningar som på många sätt lever kvar idag. Matthias Gardell beskriver i sin bok *Islamofobi* bland annat om hur man i skolböcker vid 1969-1980 talet började betona hur förtryckta muslimska kvinnor var samtidigt som jämställdhetsfrågor överhuvudtaget inte uppmärksammades hos de övriga världsreligionerna. Han beskriver också hur populärkulturen har bidragit till en snedvridning där araber i filmer utrustades med ”Ali Baba kit” för att passa den orientaliska stereotypen.¹⁸ Även konspirationsteorier om ett islamistiskt maktövertag i Europa fick liv under 1900-talet. Föreställningen om eurabia, där vänstern, intelligenta och korrupta politiker antas hjälpa islamisterna att ta över, växte fram som en motsvarighet till konspirationsteorier om judar. Detta lever kvar som ett eko än idag där bland annat Barack Obama har anklagats för att vara dold muslim som bidrar till västvärldens undergång.¹⁹

De medeltida föreställningarna förstärktes alltså under kolonialismen, fick nytt liv efter kalla kriget och moderniseras och omformuleras sedan återkommande vid världspolitiska skeenden. Föreställningar om muslimer har därmed fått ny kraft efter händelser som till exempel iranska revolutionen 1979, terrorattacken i USA den 11 september 2001 eller med IS frammarsch under de senaste åren.²⁰

Att det är den förändrade världspolitiken och medierapporteringen som har gett liv till fientligheten och inte svenskarnas möte med muslimer framgår då de första muslimerna som kom till Sverige inte identifierades som muslimer. På 1960-talet kom de första muslimerna som gästarbetare till Sverige, under en tid där religiös tillhörighet inte var det som främst identifierade dem utan istället stod deras nationella bakgrund i fokus. De kom att förknippas som exempelvis turkar snarare än som muslimer. År 1976 byggs sedan Sveriges första moské i Göteborg relativt obemärkt. Bygget mötte då inte samma motstånd som andra moskébyggen kom att göra senare när det offentliga samtalet förändrats till att bland annat koppla samman moskéer med religiös fanatism.²¹

¹⁷ Gardell, 2014, s. 69.

¹⁸ Ibid, s.98-101.

¹⁹ Ibid, s.187-206.

²⁰ Ibid, s. 77.

²¹ Thurfjell, David, 2015, *Det gudlösa folket: de postkristna svenskarna och religionen*, Molin & Sorgenfrei, Stockholm, s. 215.

6. Metod och material

För att söka svar på frågeställningarna har jag gjort sex kvalitativa intervjuer med kvinnor som på något vis har en negativ inställning till islam. Den kvalitativa metoden ger undersökningen ett djup och möjlighet till förståelse om kvinnornas perspektiv som inte går att nå genom en kvantitativ undersökning. Nedan följer en redogörelse för hur jag har gått till väga i kontakten med kvinnorna samt hur intervjuerna har gått till. Avslutningsvis redogör jag för analysarbetet och i samband med detta förs även en diskussion kring etiska överväganden samt en redogörelse för validitet och reliabilitet.

6.1 Urval

För att komma i kontakt med informanter har jag utgått från facebooksidor och facebookgrupper som på något vis bygger på negativa inställningar till islam och muslimers etablering i Sverige. Jag utgick även från följande krav när jag bestämde mig för sidor/grupper som skulle användas:

1. Sidan/gruppen bör helst ha många gillamarkeringar eller många deltagare. En grupp/sida med färre än 1000 gilla-markeringar eller deltagare är därmed inte aktuell.
2. Sidan/gruppen bör vara aktiv. En sida som ”NEJ TACK! Till islam i Sverige” med senaste inlägget från juni 2015 faller därför utanför mitt urval.

Jag har sammanlagt skickat ut 77 förfrågningar men fick endast svar från sex kvinnor som var villiga att ställa upp på intervju.²² Den sida som jag främst har utgått från är ”NEJ TACK! Till Moské i Sverige”. Sidan har i dagsläget (30 november 2016) 60 684 gilla-markeringar, är en aktiv sida och pryds av omslagsbilden med texten ”hur kommer dina barn att drabbas av islamiseringen av Sverige?”. Efter att ha skickat ut ett flertal förfrågningar kunde fyra intervjuer bokas in. När jag inte fick fler svar av kvinnor som ville ställa upp gick jag vidare till andra sidor/grupper. I gruppen ”TOTALFÖRBJUD VÅLDSIDEOLOGIN ISLAM!...i vårt land!” med 1 918 medlemmar (30 november 2016) kom jag i kontakt med ytterligare två kvinnor som kunde ställa upp på intervjuer. Jag har framförallt kontaktat kvinnor som bor i mellansverige, detta är av praktiska skäl för att jag, med Stockholm som utgångspunkt, skulle kunna ta mig till deras hemorter för intervju.

²² För att ta del av meddelandet till kvinnorna se appendix 14.1 *Kontaktmeddelande till informanterna*.

Kvinnorna som jag har kontaktat har på ett eller annat vis varit aktiva på sidan/gruppen genom att antingen ha delat inlägg som berörde islam eller skrivit kommentarer på inlägg om islam. Då svarsresponsen var låg bland de kvinnor jag skickade ut meddelande till har det varit viktigt att mitt första urval har varit brett. Jag har därför inte tagit hänsyn till vad kvinnorna har skrivit eller kommenterat på sidan utöver att de på något vis har uttryckt en negativ inställning till islam. Detta innebär att både de som har skrivit långa argumentationer i kommentarer och de som endast har skrivit kortare kommentarer så som ”Nej tack!” har inkluderats i urvalet. Jag har valt att kontakta kvinnor som är synligt aktiva på sidorna och har inte skickat några förfrågningar till de som endast har gjort gilla-markeringar eller som endast står som medlemmar i gruppen. Det valet baseras på att det troligen är större chans att kvinnor som redan offentligt har skrivit ut sina åsikter på Facebook är mer öppna för att ställa upp på en intervju. Facebook har endast varit ett verktyg för att komma i kontakt med lämpliga informanter och jag kommer inte ta vidare hänsyn till vilken facebookside/grupp jag använde mig av i analysen.

6.2 Kvalitativa intervjuer

Einar Kvale och Svend Brinkmann skriver i metodboken *Den kvalitativa forskningsintervjun* att ett rekommenderat antal intervjuer brukar ligga kring 15 +/- 10.²³ Jag har kunnat boka in intervjuer med sex informanter och hamnar därmed inom det rekommenderade spannet. Med fler informanter hade materialet fått en större bredd men då det har varit både mycket tidskrävande och svårt att komma i kontakt med informanter har det inte varit möjligt. Jag har istället valt att följa Kvale och Brinkmanns resonemang om att man kan vinna på att hålla färre intervjuer och därmed ägna mer tid åt analysarbetet.²⁴ Intervjuerna har varit semistrukturerade där jag har utgått från några frågor men har varit öppen för att lägga till och ta bort frågor under processen.²⁵ Jag har haft stor variation i frågorna och har inte haft en bestämd teoretisk utgångspunkt inför intervjuerna. Innan intervjuerna utförde jag en provintervju med en kurskamrat som gav mig möjlighet att revidera frågor samt förbereda mig på mina egna reaktioner inför olika svar.

Under intervjun har jag antecknat vissa detaljer i kvinnornas kroppsspråk, till exempel om de har gjort citattecken eller visat mig något i deras mobiltelefoner. Efter varje intervju har jag

²³ Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend, 2009, *Den kvalitativa forskningsintervjun*, 2. uppl., Studentlitteratur, Lund, s. 156.

²⁴ Ibid, s. 157.

²⁵ För att ta del av de förbestämda intervjufrågorna se appendix 14.2, *intervjufrågor*.

antecknat ner mina intryck och skrivit en kort beskrivning av informanten. Jag har sedan transkriberat hela intervjun i sin helhet för att inte gå miste om några detaljer inför analysarbetet.

6.2.1 Etiska övervägande

Då flera av informanterna har känt sig osäkra inför att ställa upp och berätta om sina åsikter har det varit viktigt att vinna deras förtroende och få dem bekväma under intervjun. De har själva fått bestämma en lämplig plats för intervjun och alla intervjuer har hållits på offentliga platser så som på kaféer och restauranger. På några ställen har vi kunnat prata fritt utan att känna att gäster runt om har lyssnat på vårt samtal och vid andra tillfällen har det suttit personer som möjligen kan ha varit muslimer vid borden intill. Att det har varit folk i närheten som har kunnat bli sårade av vårt samtal kan ha påverkat mitt agerande. Jag kan då ha hämmat mig och inte gått lika rakt på i mina frågor och mitt fokus har bitvis flyttats, vilket kan ha lett till att jag har förlorat närvaro i samtalet med informanten. Detta kan även ha påverkat hur fritt den intervjuade har svarat på frågorna.

Jag har klätt mig i neutrala kläder och genomgående tänkt på mitt kroppsspråk och mina reaktioner för att bjuda in till ett öppet samtal och reflektion. I kontaktbrevet som skickades ut till informanterna har jag noggrant försäkrat mig om informantens samtycke, talat om villkoren och lovat informanten konfidentialitet. Jag kommer därför varken att publicera bostadsort eller namn på någon av kvinnorna. Kontaktbrevet går att finna i appendix.²⁶

Intervjun har spelats in med både diktafon och mobiltelefon. Det går att argumentera för att en mer diskret inspelningsapparat gör samtalet mer avslappnat. Jag anser dock att det har varit viktigare att kvinnorna under hela intervjun har varit fullt medvetna om att de är i en intervjusituation. Det finns självklara fördelar och nackdelar med detta. En tydlig intervjusituation kan leda till att den intervjuade tonar ner sina svar, men å andra sidan leder det också till en medvetenhet som gör att den intervjuade inte behöver lämna intervjun med en känsla av att ha sagt mer än hon vågar stå för. Då det har varit svårt att få kontakt med kvinnor som vill ställa upp på intervju har två inspelningsapparater även varit en trygghet för mig om att ingen intervju ska gå förlorad på grund av tekniska orsaker.

²⁶ Se appendix 14.1 *Kontaktmeddelande till informanterna*.

6.2.2 Kort reflektion kring min roll i intervjuerna

Det har varit viktigt för mig att inte på något vis ingå i en debatt med kvinnorna utan att endast lyssna på vad de har att säga för att förstå hur de upplever samhället som de lever i. I intervjusituationerna har jag aktivt tänkt på mitt agerande och hur jag responderar till vad kvinnorna säger för att bjuda in dem till att tala fritt om sina åsikter och inte på något vis skapa debatt eller yttra mina egna åsikter. Att jag själv är en svensk, blond, 23-årig kvinna har troligen på många vis varit till min fördel i flera av intervjuerna för att få kvinnorna att öppna sig. Mitt svenska ursprung gjorde många gånger att flera av kvinnorna kunde antyda en gemenskap mellan oss där vi förväntades ha samma uppfattning om samhällets viktiga värden och samma förståelse för vad som är normalt och rimligt. ”Men det vet ju både du och jag att det kommer inte någon människa ur en man, så är det ju liksom. We know that” säger exempelvis Barbro till mig under sin intervju när hon talar om en föreställning om Muhammeds återfödelse. Att jag är ung och kvinna gjorde att flera av informanterna som oroade sig för sina döttrar i samma ålder som mig också kunde visa en liknande oro för min del. ”Men jag tycker att det är tråkigt för barnbarn och sådant där för de kommer få uppleva det här och du kan få gå med slöja rätt som det är om 30 år” säger Eva till mig när hon oroar sig om framtiden. De reflektioner som kvinnorna vågade dela med sig av till mig skulle troligen ta helt annan form om jag istället var en 40-årig muslimsk man. Detta är viktigt att komma ihåg då min närvaro också har påverkat intervjusituationen.

Min moraliska integritet och engagemang i ämnet är också något som Kvale och Brinkmann menar är viktigt att belysa då informationen från kvinnorna har gått genom mig.²⁷ Att kvinnorna flera gånger har berättat saker som går direkt emot min moraliska integritet är något som jag genomgående har reflekterat över under uppsatsarbetet.

6.3 Analysmetod

Att läsa materialet med teoretiska glasögon kan både hämma och vägleda i förståelsen av materialet.²⁸ Jag har byggt min analytiska metod på att försöka balansera mellan att förstå mitt material utifrån min valda teori men samtidigt låta materialet tala för sig själv, för att inte gå miste om intressanta uttalanden som kanske inte framgår med de teoretiska glasögonen. Inför intervjuerna formulerade jag mina frågor utan en tydlig teori i bakhuvudet. Först efter att ha gjort alla intervjuer bestämde jag mig för teorin som analysen bygger på.

²⁷ Kvale & Brinkmann, 2009, s. 11.

²⁸ Ibid, s. 286.

6.3.1 Meningskoncentrering

Det empiriska materialet är analyserat med hjälp av meningskoncentrering och kategorisering. Meningskoncentrering bygger på kodning, där man sedan kan dra samman intervjupersonens yttrande i kortare formuleringar. Kategoriseringen innebär att meningen i kvinnornas uttalanden kategoriseras upp i en tydligare struktur.²⁹ Jag har valt att kombinera min analys med redovisning av materialet, därför bygger analysen på att jag sammanfattar uttalande genom meningskoncentrering och exemplifierar mina analyspåståenden genom kortare utdrag från intervjuerna. Citaten som redovisas är till viss del förkortade och förenklade där jag har strukit upprepningar och andra uttryck så som *ehm*, *eeh*, *hmm* och *mm*, detta har jag gjort för att underlätta läsningen av analysen. Jag har inte tagit bort något som kan påverka budskapet i informanternas uttalanden och har som regel valt att bevara informanternas sista formulering vid upprepningar eller små omformuleringar. Nedan följer ett exempel på hur jag har förenklat ett citat för att underlätta läsningen.

Ursprungs-citat från transkribering:

– [...]då så kommer vi ju ner till vanligt folk och där någonstans tror jag att av de som har, så att säga har rösträtt då så vi inte räknar barn och sånt då... är pensionärerna de som ligger ganska längst ner. Vi har inte mycket att säga till om. Så, tyvärr *ehm*, kan jag säga att vi ligger längst ner, så här.

Förenklad citat i analysen:

– [...]då så kommer vi ju ner till vanligt folk och där någonstans tror jag att av de som har, så att säga har rösträtt då så vi inte räknar barn och sådant då, är pensionärerna de som ligger ganska längst ner. Vi har inte mycket att säga till om. Så, tyvärr kan jag säga att vi ligger längst ner.

Analysen börjar med en översikt på hur kvinnorna beskriver islam och muslimer i form av en tabell. Genom att kategorisera uttalandena kan läsaren få en förståelse för hur vanliga eller återkommande vissa av påståenden var i intervjuerna med kvinnorna. Med hjälp av tabellen kan de komplexa intervjuerna struktureras till något som ger en enkel överblick av materialet. Att skapa en sådan tabell ger läsaren möjlighet att se hur typiska de citat som redovisas i analysen är för materialet som helhet.³⁰ Mer om hur kodningen av hela materialet har gått till följer under nästa rubrik.

²⁹ Ibid, s. 246.

³⁰ Ibid.

6.3.2 Kodning och kategorisering

Efter att ha transkriberat alla intervjuer började jag koda materialet för att se mönster, likheter eller skillnader mellan intervjuerna. Jag kodade efter rubriker som: *Upplevd orättvisa mot kvinnorna, när kvinnorna framhäver sig själva som icke-offer, när de talar om svenskar/Sverige eller kristna, när de beskriver hur svenskar/Sverige kan förändra muslimer, när de talar om sina egna muslimska vänner*. Jag lät materialet styra hur jag kodade. Detta framgår genom att jag var öppen för att lägga till nya rubriker eller göra tidigare rubriker bredare under kodningens gång. En rubrik som jag valde att lägga till vid ett senare skeende av kodningen var rubriken *När kvinnorna framhäver sig själva som en god medmänniska eller visar på en tydlig självmedvetenhet*. Denna rubrik tillkom vid kodningen av intervju nummer tre, jag noterade därför att jag senare skulle gå tillbaka till intervju nummer ett och två för att se om jag kunde hitta liknande uttalanden där som kanske var mer subtila och som vid första åsynen inte hade framgått tillräckligt mycket för att skapa en egen rubrik. Koderna kunde sedan kombineras till större kategorier med koppling till det teoretiska ramverket. Kategorierna fungerar som rubriker i analysen, det vill säga *Kvinnornas upplevelse av muslimer som en underlägsen grupp, Kvinnornas upplevelse av att vara en underlägsen grupp* och *Kvinnornas upplevelse av feminister som ut-grupp*.

Analysen börjar med en tabell som visar hur kvinnorna uttrycker sin negativitet mot islam. Tabellen är kodad genom att en översikt av materialet landade i några rubriker som *Muslimer som otacksamma* eller *Islam som uråldrig*. Utifrån detta kodade jag sedan varje intervju för att se om dessa uttalanden fanns. När nya yttringar om kvinnornas negativitet uppkom lades en ny rubrik till eller så breddades den första rubriken med ett snedstreck som till exempel *Dålig attityd/aggressiva* för att tydligare visa vad som ingår i kategorin. Om en kvinna var ensam om ett påstående som inte platsade någonstans togs det inte med i räkningen, då tanken med tabellen är att visa upp de generella dragen hos alla kvinnornas negativa yttringar.

6.3.3 Validitet och reliabilitet

Efter att ha kodat allt material kontrollerade jag reliabiliteten genom att se över ifall jag hade tolkat annorlunda mot slutet av kodningen. Jag såg då till de rubriker där alla intervjuer inte fanns representerade med citatutdrag, för att se om jag hade missat subtila uttalanden i de intervjuer som inte fanns representerade under rubrikerna. När analysen sedan påbörjades var jag öppen för möjligheten att gå tillbaka till materialet om jag upplevde att citatutdragen i kategorierna inte passade perfekt med analysen. Ibland har kodningen varit självklar, som när

Daniella säger rakt ut att ”Slå upp det på Google, de får ljuga i sin religion, muslimer.” En annan gång har det mer varit en tolkningsfråga till exempel när Ann-Kristin säger så här:

– Ja, det är de som kastar sina papper och påstår att de är 15-16 år och sen kommer de [polisen] på dem att de var typ 18 när de begick brottet.

Båda syftar till ett påstående om att muslimer ljuger och har därför kodats under samma kategori.

En av intervjuerna har utmärkt sig och varit svårare att analysera än de övriga, detta gäller intervjun med Mariana. I intervjun antyder hon saker men är stundom väldigt otydlig med vad hon egentligen menar, ett exempel på detta är följande sekvens ur intervjun:

– *Du sa våldtäkterna...*

– Mmm

– *Hur menar du då?*

– Jag vet inte, har du missat det har ju eskalerat i Sverige iallafall de sista åren har ju eskalerat, speciellt de två sista åren. Det är ju mycket mera våldtäkter som anmäls idag.

– *Hör det samman med i...*

– Ja, många gånger så gör det ju det. Det har ju visat sig i slutändan att det har ju varit väldigt många ifrån... Alltså jag förstår din fråga, men jag säger samtidigt så här, den informationen finns och hitta om man vill se, alltså våldtäktsstatistiken, hur den ser ut. Vi har inte liknande statistik i Sverige för alltså man gör inte samma statistik, här försöker man ju tysta ner saker och ting. Men liknande statistik finns i Danmark och det finns i Norge men där tar man ju fram nationalitet på förövarna så där kan man ju jämföra lite grann.

– *Men du menar att det är muslimer?*

– Nej jag menar inte alls det utan jag menar att det finns en genomgripande förändring i samhället som har att göra med att islam har fått fotfäste och det är så speciell religion för det är ingen religion utan det är en politisk ideologi egentligen, som också är en religion. Och det skapar de här stora bekymren som vi har i samhället idag. Jag tror så är att islam måste reformeras.[...]

För att inte endast låta min tolkning av uttalandet framgå i analyserna har jag därför jobbat mycket med att vara transparent och redovisa citatutdragen ur analysen, för att läsaren också ska få en överblick om vad som sades. Många citatutdrag från intervjuerna redovisas direkt i analysen, men för att underlätta läsningen har vissa citat placerats i uppsatsens appendix, detta är främst citat som enklare har kunnat sammanfattas eller som endast upprepar liknande påståenden som redan redovisats i analysen.

För att fastställa validiteten har första transkriberingarna av intervjuerna varit noggrant utförda där alla upprepningar och mellanord har inkluderats. Om det har varit svårt att i efterhand höra vad som sägs (om informanten mumlar eller om ljud från omgivningen överröstar) har detta markerats i transkriberingen.

Det är även viktigt att belysa en tolkningsproblematik som är genomgående för hela analysen, nämligen att kvinnorna många gånger blandar samman muslimer och invandrare. Detta är inte konstigt, då det ha skett en ökad muslimsk invandring till Sverige de senaste åren, men det skapar en viss problematik när det kommer till att avgöra om kvinnorna talar om invandrare i allmänhet eller specifikt om muslimer. Många av kvinnorna menar till exempel att våldsamheterna och kriminaliteten har ökat med invandringen och det är då inte en självklarhet att detta handlar om muslimer. Ett exempel på detta framgår tydligt i följande citat av Fia:

- Om det gäller kvinnor så tror jag att svenska män är mer, de är mer ödmjuka när det gäller kvinnor. Sen naturligtvis så finns det stolpskott även bland svenska män, det har det alltid funnits, det finns ju i alla kulturer, men det här att styra... Så står nog utländska män mer för det, att vara den som bestämmer än vad svenska män gör, det tror jag.
- *Du säger utländska män, kopplar du samman det med muslimer eller är det en skillnad där?*
- Nu var det... tänkte jag på muslimer, men det handlar ju då om deras religion också.

Kvinnornas negativitet mot muslimer i Sverige är troligen starkt kopplat till den ökade invandringen. Vare sig det handlar om *faktiska* muslimer eller endast om de som *kan uppfattas* som muslimer så är kvinnornas negativitet mot islam/muslimer densamma. Då kvinnorna är medvetna om att jag hittade dem på facebooksidor som uttrycker en negativitet till islam/muslimer, att intervjun gjordes i religionsvetenskapligt syfte och att huvudämnet var islam så kan man därför anta att när kvinnorna glider mellan beskrivningar av muslimer och invandrare i allmänhet tyder detta på att de tolkar nästan alla invandrare som muslimer.

7. Teoretiska utgångspunkter

Jag har valt en eklektisk ansats i denna uppsats. Detta för att de olika delar i teorierna kompletterar varandra. Nedan beskriver jag teorierna separat men visar även på hur delar av dessa kommer att kombineras.

7.1 Postkolonial teori

Jag har valt att utgå från Edward Saids postkoloniala teori. Detta för att han har varit tongivande för det som kommit att kallas för det postkoloniala fältet och hans verk *Orientalism* har blivit en klassiker inom området. Said ger även en historisk förklaring till hur islam har blivit bemött i väst som är relevant för att visa på att föreställningen av islam som *det annorlunda* inte är en ny företeelse.

I sitt verk *Orientalism* skriver han om hur Orienten har skapats som en motpol till västerlandet och hur Orienten återkommande har fått symbolisera *det annorlunda* genom västerländsk kunskapsproduktion.³¹ Kortfattat beskriver Said orientalismen så här:

[o]m man tar slutet av sjuttonhundratalet som mycket ungefärlig utgångspunkt kan orientalismen diskuteras och analyseras som den samfälliga institution som användes för att hantera Orienten – hantera den genom att göra yttranden om den, auktorisera synpunkter på den, beskriva den, undervisa om den, kolonisera den, härska över den – kort sagt orientalismen som ett Västerlandets sätt att dominera, omstrukturera och utöva myndighet över Orienten.³²

Said framhåller att forskaren alltid är knuten till sitt ursprung, som bland annat klass, trosuppfattning och kunskapstradition.³³ Han beskriver ett maktförhållande där väst har försökt att upprätthålla en överlägsen position och genom att förhålla sig till Orienten som en motsats har det i sin tur också bidragit till definitionen av västerlandet.³⁴ Said menar att ett kristocentriskt synsätt i möte med islam bidrog till en uppfattning av islam som en ny och falsk version av kristendomen och Muhammed som en bedragare eller falsk Jesus. Han pekar på att det bland annat är pendlandet mellan bekant och obekant som gör att islam möts som en verklig utmaning där det både är igenkännbart men förblir *det annorlunda*.³⁵

³¹ Said, 1978, s. 63-64.

³² Ibid, s. 66.

³³ Ibid, s. 74.

³⁴ Ibid, s.63-64.

³⁵ ibid, s.152.

7.2 Teorier om social identitet

I detta avsnitt kommer två olika teorier kring social identitet att beskrivas; Erving Goffmans teori om stigma och Henri Tajfels sociala identitetsteori. Båda har sin grund i ett socialpsykologiskt perspektiv.

7.2.1 Social identitet och stigma

Erving Goffman beskriver skapandet av sociala identiteter i boken *Stigma – den avvikandes roll och identitet* på följande vis:

Varje samhälle avgör vilka medel som kommer till användning för att dela in människor i kategorier, samt vilka egenheter som uppfattas som vanliga och naturliga för medlemmarna inom varje sådan kategori.³⁶

Redan i första åsynen av en främling kan vi kategorisera och tillskriva personen förväntade egenskaper. Denna första placering kallar Goffman för *virtuell social identitet*. Den kategori och de egenskaper som personen kanske senare faktiskt är knuten till kallar han för personens *faktiska sociala identitet*. Bryter personen mot de egenskaper som de övriga i kategorin har eller har egenskaper som anses vara oförenliga eller som bryter förväntningarna av hur människor inom den kategorin ”bör vara” ses hen inte längre som en vanlig och fullständig människa. Personen stämplas som utstött och det innebär ett *stigma*.

Vad som ses som stigma är därför beroende av vilka förväntade egenskaper som finns inom kategorin. Goffman urskiljer tre typer av stigman:

1. Kroppsliga missbildningar
2. Fläckar på den personliga karaktären så som viljesvaghet, bristande hederlighet, stela trosföreställningar
3. Tribala (stambetingande) så som nation, ras och religion

Dessa leder till att de icke avvikande personerna kan vidta diskriminerande åtgärder och kan bygga upp vad Goffman kallar för en stigmatteori, som ämnar förklara den avvikande personens underlägsenhet och varför den representerar en fara. Detta gör det möjligt för de icke avvikande att rationalisera sin motvilja gentemot den stigmatiserade baserat på andra skillnader som till exempel klasstillhörighet.³⁷

³⁶ Goffman, Erving, 2011, *Stigma – den avvikandes roll och identitet*, 3. uppl., Nordstedts, Stockholm, s. 9.

³⁷ Ibid, s. 10-13.

Goffman framhåller att det kan skapas ett särskilt överseende mot stigman vid möten. Han ger bland annat exempel på hur människor som bor i närheten av sjukhus kan utveckla en förmåga att ha ovanligt hög tolerans eller oberört bemöta människor med olika missbildningar. Han påpekar dock att endast för att stigman kan ge med sig i möten, eller som han kallar det, inom familjaritetens ram, behöver det inte innebära att föraktet gör det. Människor som bor i områden med de som är tribalt stigmatiserade kan ofta behålla sitt förakt mot de stigmatiserade. De virtuella fördomarna påverkar även mötet med personer som man har en relation till.³⁸

Goffmans beskrivning av social identitet och stigma går att kombinera med den postkoloniala teorin. Egenskaper som traditionellt setts som avvikande eller som inte räknats som ”normalt” i det sociala samspelet har tilldelas Orienten, som kommit att spegla *det annorlunda*. Men Goffmans teori om social identitet och stigma öppnar upp för ytterligare kategoriseringar. Med hjälp av denna teori kan vi förstå olika kategoriseringar av människor, till exempel egenskaper som anses normala eller som skapar stigma i kategorier som ”islamkritiker” och ”feminister”.

7.2.2 Social identitet och relationer mellan grupper

Anders Lange och Charles Westin beskriver också social identitet i boken *Etnisk diskriminering och social identitet: En rapport från diskrimineringsutredningen* och där förklarar de att varje individ föds in i en social struktur. Den sociala identiteten utvecklas när individen själv måste passa in i denna struktur av bland annat komplexa mönster av sociala kategorier och horisontella och hierarkiska relationer mellan grupper. Genom socialisation och jämförelser får den sociala identiteten fäste i varje individs föreställningssystem.

Lange och Westin hänvisar till Henri Tajfels tidigare utformning av social identitetsteori och gör skillnad på negativ och positiv social identitet som formas genom sociala jämförelser. Dessa jämförelser kan vara antingen säkra eller osäkra. Det innebär att den sociala identiteten kan ta fyra olika former, negativ/osäker, positiv/osäker, negativ/säker och positiv/säker. Teorin utgår ifrån principen att varje individ strävar efter att nå eller behålla en positiv social identitet. Om en jämförelse är säker eller osäker bygger på statusrelationen mellan grupperna. Uppfattas ordningen som given och legitim och statusrelationen som orubblig är den sociala jämförelsen säker. Situationen skulle kunna beskrivas som låst där möjlighet till social

³⁸ Ibid, s. 62.

förändring, eller kognitiva alternativ till status quo mellan grupperna, är utesluten. För vissa underordnade grupper kan detta leda till en säker negativ social identitet. Detta är mycket ovanligt och skulle kanske kunna förekomma i extrema kastsamhällen. Mer vanligt är därför en osäker jämförelse där den sociala identiteten antingen kan vara negativ/osäker eller positiv/osäker. I en osäker jämförelse innebär det att den överlägsna gruppen, positiv social identitet, därför kan hotas av den underlägsna gruppen, negativ social identitet, då kognitiva alternativ till status quo är på frammarsch och social förändring uppfattas som möjlig. Den sociala identitetsteorin intresserar sig därmed främst för vad som kallas intergrupp beteende, jämförelser mellan olika grupper.

Utifrån Tajfels tabell listar Lange och Westin olika typer av sociala jämförelser samt dess konsekvenser för individernas beteende inom grupperna. Om individen upplever den sociala identiteten som otillfredsställande så kommer individen att lämna gruppen för någon annan bättre grupp, eller försöka förbättra den egna gruppens särprägel. Jag kommer här att kortfattat lyfta fram några av de åtgärder som grupperna kan ta till sig för att förändra eller behålla sin grupps position i den hierarkiska stegen.

Finns det möjligheter för de underlägsna grupperna att försöka klättra i den hierarkiska stegen kan de ta till sig olika strategier. Dessa strategier kallas för fyra typer av social kreativitet följt av en sista strategi som de kallar social konkurrens. Strategierna följer:

- A. Gruppen försöker efterlikna den dominerande gruppen genom omdefiniering och omtolkning av det som kännetecknar gruppen. Dessa kan beskrivas som strävan mot kulturell, social och psykologisk assimilation.
- B. Gruppen försöker omvärdera och omdefiniera sina kännetecken så de istället får en positivt värderad särprägel. Detta skulle till exempel kunna vara strategier som ”black is beautiful” parollen i USA.
- C. Gruppen försöker skapa nya kännetecken genom spridning av en ny ideologi. Exempel på detta är kollektiva rörelser som skapar nya markörer för sin sociala identitet så som ”punk”-identiteten eller ”skin heads”-identiteten.
- D. Man försöker ändra den andra gruppen som man ska jämföras med.
- E. Den underlägsna gruppen går i direkt konkurrens med den överlägsna gruppen för att nå särprägel.

Det finns två olika utfall för hur den överlägsna gruppen kan bli hotad och hur man då tar till åtgärder för att bevara dess position. Dessa är:

- a) Är den överlägsna gruppen hotad eller uppfattar sig som hotad av en annan grupp leder det oftast till att det görs åtgärder som syftar till att bevara den överlägsna statusen till exempel genom att framhäva och betona redan existerade skillnader mellan de underlägsna och överlägsna.
- b) Är den överlägsna gruppen hotad på grund av konflikter inom gruppen, där till exempel vissa medlemmar upplever att överlägsenheten är baserad på orättvisor, kan det leda till att vissa väljer att lämna gruppen. Om gruppssammanhållningen är tillräckligt stark leder det istället till att man försöker lösa konflikten genom att gruppen skapar nya ideologier som främjar ny särprägel eller genom att förstärka tidigare former av särprägel som fortfarande fungerar.³⁹

Till denna lista vill jag tillägga Goffmans beskrivning av hur den underlägsna gruppen hålls på plats där de icke avvikande kan representera de överlägsna och de stigmatiserade representerar de underlägsna:

- c) De överlägsna vidtar diskriminerande åtgärder och stigmatologi för att förklara den underlägsnas position. De överlägsna kan rationalisera sin motvilja mot den underlägsna genom att basera den på andra grunder än de som från början kännetecknade den underlägsna gruppen.⁴⁰

Är utfallet av den sociala jämförelsen negativ, det vill säga att den underlägsna gruppens jämförelse inte lyckats kan det leda till *relativ deprivation*. Lange och Westin beskriver relativ deprivation som diskrepansen mellan värdeförväntningar (materiella och sociala tillgångar som människor anser sig berättigade till) och värdeförmågor (tillgångar som människor tror sig kunna förvärva). Det innebär att en individ inom en grupp kan uppleva en relativ deprivation även om någon utanför gruppen inte bedömer situationen på samma sätt. En upplevelse av att vara underprivilegerad behöver därför inte stämma överens med andra människors syn på situationen. Uppfattningen om relativ deprivation bygger på så vis på individernas uppfattning om grupprelationen är berättigad, eller legitim. Tajfel menar att det

³⁹ Lange, Anders & Westin Charles, 1981, *Etnisk diskriminering och social identitet: En rapport från diskrimineringsutredningen*, Schmidts boktryckeri, Helsingborg, s. 362-367.

⁴⁰ Goffman, 2011, s. 13

är just uppfattningen om att relationen mellan grupperna är illegitim som leder till en strävan om social förändring.⁴¹

Utöver överlägsna och underlägsna grupper kan grupprelationerna också beskrivas som in- och ut-grupper, det vill säga utifrån föreställningen av sin egen grupp och *den andra*, ut-gruppen.⁴² Med den sociala identitetsteorin kan man även urskilja två typer av beteenden mot ut-gruppen. Dessa är likformighet i in-gruppens beteende mot ut-gruppen och stereotypi i in-gruppens beteende mot ut-gruppen. Ju mer man tror att gruppgränserna är fasta och att individuell mobilitet är omöjligt desto mer likformigt beter sin in-gruppen mot ut-gruppen. Tror man dessutom på social förändring som grupp, blir in-gruppens uppfattning mot ut-gruppens medlemmar också mer stereotyp.⁴³

Inför analysen behövs några förtydliganden för hur den sociala identitetsteorin kommer att tillämpas. Social identitetsteori bygger på hur faktiska grupper agerar och följande analys kommer bygga på en föreställning av informanterna som en fiktiv grupp som i analysen benämns som *kvinnorna* eller *informanterna*. Jag menar att deras åsikter kombinerat med facebooksidorna de rör sig på gör att kvinnorna kan förstås som tillhörande av den mångfacetterade gruppen ”Kvinnor som är negativa till islam/muslimers etablering i Sverige”. Då min analys utgår från kvinnornas perspektiv så kommer de att betecknas som *in-gruppen* där övriga förblir *ut-grupper*.

Detta innebär att de själva inte är medvetna om vilka som ingår i denna grupp och möjligen skulle informanterna ställa sig emot att grupperas med varandra. Att tala om kvinnorna som en grupp kan vara problematiskt då det lätt kan leda till generaliseringar. Jag har genomgående försökt att motverka att generalisera kvinnorna i undersökningen genom att tydligt lyfta fram varje kvinna som en egen individ i gruppen. Detta har jag gjort genom att börja med att ge en beskrivning om varje enskild kvinna innan analysen och sedan valt att låta analysen och resultatredovisningen länkas samman genom att använda många citat från kvinnorna, för att lyfta fram deras individuella röster.

⁴¹ Lange & Westin, 1981, s. 367-368.

⁴² Ibid, s. 364.

⁴³ Ibid, s. 370.

8. Forskningsläge

Nedan redovisas tidigare forskning som är indelad i tre rubriker vilket alla fyller olika funktioner inför min analys. Jag kommer börja med att beskriva kvantitativa undersökningar kring svenskars inställning till islam. Dessa följs av forskningsstudier som har givit intressanta resultat kring kopplingen mellan antifeminism och anti-invandring samt mellan islamofobi och stereotypa genusuppfattningar. Avslutningsvis redovisas forskning som grundas på social identitetsteori. Även om en del av forskningen inte har svenska kvinnor som huvudfokus menar jag på att även dessa är relevanta för att förstå mina informanter.

8.1 Forskning om svenskars inställning till islam

Det finns mycket forskning att tillgå om svenskars attityder och inställningar till islam och muslimer. Jag kommer nedan att lyfta fram några av dessa.

Forskning om svenskars attityder till världsreligionerna visar att islam intar en särställning som den religion flest är negativt inställda till. Man kan även se att denna särställning har hållit sig kvar under flera års tid. I medieforskaren Håkan Hvitfelts rapport om SOM-undersökningar som gjordes 1990 framgår det att två procent av de tillfrågade svenskarna var ganska positiva eller mycket positiva till islam. 65 procent var ganska eller mycket negativa.⁴⁴ Likande resultat återkommer i medieforskaren Lennart Weibulls rapport från 2016 som bygger på SOM-undersökningen från 2015, där islam återigen intar en särställning som den enda religion som de tillfrågade i huvudsak var negativt inställda till. På en skala från 0 (mycket negativ) till 10 (mycket positiv) placerade en tredjedel av de tillfrågade sin inställning på 0, mycket negativa. Generellt var 54 procent ganska negativt till mycket negativt inställda till islam.⁴⁵

Det går att hitta flera förklaringar till varför islam intar denna särställning. Håkan Hvitfelt lyfter särskilt fram massmediers roll och menar på att en daglig rapportering om islam som kopplas till krig, våld och terror påverkar föreställningarna om hur islam och muslimer är. I en undersökning av i vilka samband som medier rapporterar om islam år 1991-1995 kommer

⁴⁴ Hvitfelt, Håkan, 1991 "Svenska attityder till islam" i Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red.), *Politiska opinioner: SOM-undersökningen 1990*, statsvetenskapliga institutionen, Univ., Göteborg, s.101.

⁴⁵ Weibull, 2016, s. 4.

han fram till att 39 procent av alla islag om islam handlar om krig och 23 procent om terrorism.⁴⁶

Weibull framhäver att fiendligheten till islam kan grundas i att det är en religion som både är högt närvarande men samtidigt återkommande främmandegörande i det svenska samhället.⁴⁷ Han lånar bland annat förklarande argument från religionshistorikern David Thurfjells bok *Det gudlösa folket – de postkristna svenskarna och religionen*, som bygger på ett flertal intervjuer med de som Thurfjell betecknar som postkristna svenskar. Även i Thurfjells undersökning framkommer det att flera av de intervjuade associerar destruktiv religion med islam.⁴⁸ Thurfjell pekar också på att den bild av islam och muslimer som förmedlas genom medier, skolböcker och i det offentliga religionskritiska samtalen är en stark bidragande faktor till informanternas negativa associationer. Han framhäver att fiendligheten snarare bygger på historiska föreställningar, världspolitiska händelser och förändrade sätt att kategorisera människor än på hur muslimerna som invandrat till Sverige själva har agerat. Thurfjell lyfter fram ett historiskt perspektiv där islam genom århundranden har framställts som ”den främmande” mer än någon annan religion.⁴⁹ Han framhåller att de postkristna svenskarnas islamförståelse bör förstås med dess kulturhistoriska bakgrund som utgörs av den koloniala världsordningen och orientalistiska världsbilden.⁵⁰

Med ovanstående SOM-undersökningar kan man ana att det på lång sikt har skett en förändring, där färre ställer sig negativa till islam. Denna trend pekar dock 2016 års mångfaldbarometer mot, som görs av Högskolan i Gävle. Rapporten visar att svenska attityder till mångfald ur ett religionsperspektiv har försämrats sedan 2005. Undersökningen pekar också på en förändring där kvinnor nästan har blivit lika negativa till islam som män.⁵¹ I undersökningen framgår det även att 61 procent av de tillfrågade upplever att muslimska kvinnor som lever i Sverige är mer förtryckta än andra kvinnor.⁵²

⁴⁶ Hvitfelt, Håkan, 1998, ”Den muslimska faran: om mediebilderna av islam” i Brune, Ylva (red.), 1998, *mörk magi i vita medier: svensk nyhetsjournalistik om invandrare, flyktingar och rasism*, Carlsson, Stockholm, s. 79.

⁴⁷ Weibull, 2016, s. 18.

⁴⁸ Thurfjell, 2015, s. 202.

⁴⁹ Ibid, s. 219.

⁵⁰ Ibid, s. 212.

⁵¹ Ahmadi, Palm & Ahmadi, 2016, s. 44.

⁵² Ibid, s. 47.

8.2 Forskning om genus i relation till negativ inställning till islam

Pieter Bevelander, professor i internationell migration och etniska relationer och Jonas Otterbeck, professor i islamologi, har skrivit rapporten *Islamofobi – en studie av begreppet, ungdomars attityder och unga muslimers utsatthet*. Där har de gjort en fördjupning av intoleransrapporten som publicerades 2004, som baseras på en omfattande enkätstudie av svenskars inställning till islam.⁵³ Bevelander och Otterbeck utgår från hur icke-muslimska ungdomar har svarat på frågor om dess förhållningssätt till muslimer i Sverige. I undersökningen ser de till variabler utöver frågor om islam och undersöker ifall dessa variabler har en positiv eller negativ effekt på ungdomarnas inställning. Bevelander och Otterbeck kommer fram till att en rad bakgrundsvariabler spelar roll. Bland annat tenderar svenskfödda ungdomar att vara mer negativa än ungdomar födda i utlandet och de som känner någon muslim är mer positivt inställda till islam än de som inte gör det. Ytterligare en slutsats som de kommer fram till är att ungdomar med stereotypa och inflexibla genusuppfattningar tenderar att vara mer negativt inställda till muslimer än andra ungdomar. Otterbeck och Bevelander kommer fram till att tidigare studiers framhållanden av skillnader hos attityder till islam mellan pojkar och flickor istället tycks hänga ihop med olika uppfattningar om könsroller.⁵⁴

Suvi Keskinen, finsk lektor i sociologi, har skrivit artikeln *Antifeminism and white identity politics: Political antagonisms in radical right-wing populist and anti-immigration rhetoric in Finland*. Där undersöker hon diskurserna i texter av intellektuella och politiker som bidragit till retoriken i anti-invandrings och anti-feministiska rörelsen i Finland. Keskinen menar att retorikerna inom båda rörelserna ofta överlappar varandra och skapar fyra olika antagonistiska relationer. Dessa är mellan ett ”civiliserat väst” och ”barbarer” (ofta muslimer), mellan den naiva ”mångkulturella eliten” och de modiga, realistiska men marginaliserade intellektuella, mellan feminister och de vanliga finländarna samt mellan män och kvinnor. Hon beskriver kön, klass, ras och etnicitet som byggstenar i skapandet av motsättningarna. Dessa har skapat en framställning av oroliga högerpopulistiska vita män som vill rädda ”den vita nationen” i motsats till naiva vita kvinnor vars makt och feminism har låtit den vita nationen förfalla. Hon beskriver att det är ”vita gränsbevaknings maskuliniteter” som

⁵³ Ring, Jonas & Morgentau, Scarlett, 2004, *Intolerans. Antisemitiska, homofobiska, islamofobiska och invandrarfientliga tendenser bland unga*. Brottsförebyggande rådet och Forum för Levande historia., Norstedts, Stockholm.

⁵⁴ Otterbeck, Jonas & Bevelander, Pieter, 2006, *Islamofobi – en studie av begreppet, ungdomars attityder och unga muslimers utsatthet*, Forum för levande historia, Stockholm, s.12.

kontrollerar gränserna för den vita nationen vad gäller raser, kön och sexualitet. Dessa motsättningar menar Keskinen är nya former av retorik som har skapats som ett svar på en samhällelig förändring där den vita heteronormen har ifrågasatts.

I artikeln lyfter hon även fram att det huvudsakliga hotet, som för de flesta högerpopulistiska i Europa som är emot invandring, anses vara en islamisering. Denna islamisering målas fram som slutet för det civiliserade västerlandet och västerlandets värderingar. Där huvudkritiken främst riktas mot de som man anser tillåter detta genom att vara ”politiskt korrekta”.

Keskinen skriver även hur Sverige lyfts fram hos de högerpopulistiska finländarna som ett skräckexempel där mångfald och feminism har gått för långt.⁵⁵

8.3 Forskning om nationalism kopplat till in-grupp och ut-grupp

Jacques-Philippe Leyens, professor i socialpsykologi, har tillsammans med flera andra forskare (Brezo Cortes, Stéphanie Demoulin, John F. Dovidio, Susan T. Fiske, Ruth Gaunt, Maria-Paola Paladino, Armando Rodriguez-Perez, Ramon Rodriguez-Torres och Jeroen Vaes) skrivit artikeln *Emotional prejudice, essentialism, and nationalism: The 2002 Tajfel Lecture*. I den bygger de bland annat vidare på Henri Tajfels teori om social identitet och undersöker kopplingen mellan favorisering av in-gruppen och diskriminering av ut-grupper (ingroup favouritism and outgroup derogation). De drar bland annat paralleller till nationalism och patriotism, där favorisering av in-gruppen speglar ett patriotiskt synsätt men där kombinationen av favorisering av in-gruppen och diskriminering av ut-gruppen resulterar i nationalism. Artikeln har fokus på fenomen som bygger på både favorisering av in-gruppen och diskriminering av ut-gruppen och kallar detta för infrahumanisering (infra-humanization), där ut-gruppen anses vara mindre mänsklig än in-gruppen. Artikeln framhåller att både dominerande och dominerade grupper kan infrahumanisera varandra.

Artikeln bygger på en studie där de lät spansk-, fransk-, tysk- och amerikansktalande studenter bedöma vilka känslor som gör människor unika från djur och vilka som människor och djur delar. Dessa känslor delades sedan upp i primära (glädje, förvåning, rädsla och ilska) och sekundära (kärlek, hopp, förakt och förbittring). Där de sekundära känslorna är det som gör människor unika från djuren. Studien visar att studenterna snabbare relaterade sekundära känslor till personer vars namn var kopplade till in-gruppen (franska och spanska) än till de i

⁵⁵ Keskinen, Suvi, 2013, Antifeminism and white identity politics: Political antagonisms in radical right-wing populist and anti-immigration rhetoric in Finland, *Nordic Journal of Migration Research*. 3 nr. 4, s. 225–232.

ut-gruppen (arabiska och flamländska). Man lät också människor ur lågstatusgrupper och högstatusgrupper välja ut karaktärsdrag som de ansåg vara typiska för sin in-grupp, resultatet blev återigen att de sekundära känslorna var mer återkommande för in-gruppen.

I artikeln framhåller de att nationalism och infrahumanisering är två sidor av samma mynt, men där infrahumaniseringen nästan alltid är implicit och nationalismen är explicit. Leveys och de övriga forskarna menar också att nationalisternas argumentation för att inte bli kallade rasister kan vara knepiga. Ett exempel på en sådan argumentation är när nationalisterna talar om möjligheter att låta *den andre* ingå i in-gruppen om de till exempel delar nationalisternas värderingar, religion eller språk. Detta innebär att dessa andra måste bli som nationalisterna, efter prototyper som nationalisterna har bestämt, för att inkluderas. Ett annat argument är att nationalisterna framhåller en stor respekt för olikheter och att dessa grupper av människor är så olika att de inte kan tillhöra samma kategori. Detta skulle enligt undersökningen innebära att *den andre* har en annan essens än den mänskliga essensen i den nationalistiska in-gruppen.⁵⁶

⁵⁶ Leyens, Jacques-Philippe, Cortes, Demoulin, Stéphanie, Dovidio, John F, Fiske, Susan T, Gaunt, Ruth, Paladino, Maria-Paola, Rodriguez-Perez, Armando, Rodriguez-Torres, Ramon & Vaes, Jeroen, "Emotional prejudice, essentialism and nationalism: the 2002 Tajfel lecture", *European Journal of social psychology*, 33, nr 6, s. 703-717.

9. Beskrivning av informanterna

Nedan följer beskrivningar av informanterna som baseras på grunduppgifter som ålder, familj, religiös tillhörighet samt partipolitiska sympatier. Jag beskriver även kortfattat huvuddragen av vad som framkommit i intervjun med informanten. Jag har valt att göra ganska ingående beskrivningar för att läsaren ska få möjlighet att lära känna kvinnorna och för att det ska bli lättare att orientera sig i analys och resultatredovisningen. På detta vis framhävs även olikheterna mellan kvinnorna som senare i analysen kommer att förstås som en grupp. Då informanterna är anonymiserade har de fått fiktiva namn och deras bostadsorter är borttagna. Om orten förekommer i citat under resultat och redovisning är det utbytt till markeringen XXX.

9.1 Ann-Kristin

Är 58 år gammal och förtidspensionerad på grund av en operation som har gått fel. Hon bor i en lägenhet i en förort tillsammans med sin 30-åriga son. Hon är skild och har två barn. Efter ett flertal resor till Thailand beskriver hon sig idag som buddhist. När hon beskriver sin buddhistiska tilltro lyfter hon särskilt fram tankarna om karma och reinkarnation och beskriver det som ”what comes around goes around”. Hon är även döpt baptist men säger att hon absolut inte är aktiv inom baptismen längre. Hon röstar på Sverigedemokraterna och känner starkt motstånd mot politiker som tillhör eller har tillhört andra partier. Detta framgår då hon bland annat kallar Gudrun Schyman för ”det där jävla fyllet”, Mona Sahlin för ”bara en jävla tjuv” och Göran Persson för ”fucking Göran fet Persson”.

På frågan om vad hon tänker på när hon hör orden islam och muslimer svarar Ann-Kristin att hon tänker på våldtäktsmän och korruption inom regeringen. Hon pratar om nya och gamla muslimer och gör en viss skillnad mellan muslimer som har levt i Sverige under längre tid och de som nyligen har kommit till Sverige. Hon säger även att hon hör hur muslimer i hennes bostadsområde talar illa om henne.

Jag uppfattar att hon har en aggressiv attityd eftersom hon använder begrepp som skäggbarn och svartskallar om muslimer. På frågan om hon själv har agerat våldsamt i en konflikt med en muslim vill hon inte svara, men berättar gärna om ett annat tillfälle där hon slagit sin granne. Hon framhåller sig själv som tuff, orädd och med kriminella kontakter.

9.2 Barbro

Är 65 år gammal och pensionär. Hon jobbade tidigare som undersköterska på ett demensboende. Hon bor i en lägenhet i en förort tillsammans med två av sina fem barn och lever som särbo med en grekisk man. Hon beskriver en ekonomiskt tuff situation där hon behöver hjälp av barnen för att betala hyran. Barbro röstar på Sverigedemokraterna och säger att hon tänker kandidera för partiet.

Sin religiösa uppfattning beskriver hon som ambivalent där hon pendlar mellan att vara troende och inte. Hon beskriver att hon som liten var relativt kristen men att hon för ett år sedan valde att gå ur Svenska kyrkan, ett val som hon gjorde då hon upplevde att kyrkan hade förflackats och inte höll kvar sina traditioner. Hon berättar att hon har växt upp med en mamma som ville att hon skulle läsa och ta del av alla olika åsikter och därför har hon tidigare läst Koranen. Hon beskriver sig som en ”internationell typ” med vänner från alla världens hörn.

På frågan om vad hon tänker på när hon hör orden islam och muslimer svarar hon att hon via sin man, som har jobbat mycket med invandring, har en annan insyn i det hela. Hon förklarar sedan att hon tycker islam har förändrats, att början av Koranen är mer fredlig men att Muhammed senare får mer aggressiva tendenser. Hon säger att hon tycker islam har en kvinnoföraktande syn och framhåller att hon inte tycker att det är en valfrihet att bära slöja, därför att hon menar att valfrihet bygger på att man ska kunna välja från dag till dag. Senare i intervjun lyfter hon också fram kritik mot halal-slakt och menar att muslimer har dålig syn på djur.

Hon lyfter särskilt fram att hon känner sig kränkt av ett ”PK-etablissemang”, politiskt korrekt etablissemang, för att hon är Sverigedemokrat och hon säger också att kontakten med hennes ena dotter har brutits därför att dottern är ”på PK-sidan”.

9.3 Mariana

Är 48 år gammal och lärare i grundskolan. Hon har tre barn och bor idag tillsammans med sin yngsta dotter i en hyreslägenhet i en förort. Hon är grekisk-ortodox och beskriver att hon tidigare i sitt vuxna liv inte riktigt känt sig kristen men att hon för fem år sedan mötte ett avgörande skeende i sitt liv som gjorde att hon tog ställning för vad hon tror på. Hon röstade

blankt i senaste valet därför att hon upplever att det i nuläget inte finns någon som kan rädda den rådande situationen i Sverige.

På frågan om vad som är det första hon tänker på när hon hör orden islam och muslimer svarar hon att hon tänker på en högkultur som försvann. Hon framhåller wahabbismen och menar att många länder gör en tolkning av islam som intränger på människors frihet. Hon menar att islam inte längre handlar om en religion utan är en politisk ideologi med en handbok som bestämmer allt om hur man ska leva sina liv.

När hon pratar om sin negativitet mot islam framhäver hon att hon är kritisk till politisk islam och menar att det är ett hot mot det svenska sekulära samhället. Hennes oro handlar främst om att det ska bli ökad segregation och hon är rädd för att Sverige ska utvecklas till ett ”mini-USA”. Hon upplever att förorterna är bortglömda och att den muslimska invandringen har försämrat Sverige. Hon lyfter bland annat upp reglerade badtider för kvinnor och män som ett steg i en utveckling som går bakåt på grund av islam. Hon framhåller att man inte bör generalisera alla muslimer och säger att vissa som kommer hit faktiskt vill leva i sekulära samhällen men att de inte vågar säga det.

9.4 Daniella

Är 46 år gammal och lever som särbo i en mellanstor stad. Hon har bott i utomlands under längre tid och upplever att hon ser Sverige på ett annat sätt nu när hon kommit hem igen. Hon röstade på Sverigedemokraterna i EU-valet men på vänsterpartiet i riksdagen.

Hon tillskriver sig asatron och upplever att hennes egna religiösa tillhörighet blir åsidosatt av islam. Hon säger att de som kommer till Sverige borde vara mer engagerade i svenska traditioner och lära sig den svenska historien.

I sina resonemang upprepar hon att hon tycker islam och muslimer är påträngande ”det är för mycket prat om Allah”. Men hon säger också att muslimer har en annan mentalitet, som är mer aggressiv än svenskarnas försiktighet. Hon framhåller sig själv som snäll i sina resonemang och börjar intervjun med att säga att man måste vara försiktig för att inte uttrycka sig klumpigt. Hon är ambivalent och säger saker som att:

– Ja, men man kan inte förknippa det [ökad kriminalitet] med bara muslimer självklart, det tycker jag inte man kan göra. Men de flesta som har kommit hit är ju muslimer och då blir det kanske automatiskt att man kopplar muslimer till kriminalitet. Men så kan, ska man inte... Man

kan liksom inte bara skylla på dem utan alla är ju egentligen medskyldiga, så man kan inte dra alla över en kam. Men att det har blivit värre, men jag kan inte bara skylla på att det är på grund av dem, men det har blivit mycket mer skit här alltså.

På frågan vad hon tänker på när hon hör orden islam och muslimer återkommer denna ambivalens. Hon säger att hon först rynkar på näsan, men att det säkert bara är på grund av hennes fördomar. Men säger sedan att muslimer ”gärna vill påpeka att deras tro är rätt och min är fel”. Hon tycker att det har blivit för mycket islam i Sverige och att muslimer är för påträngande.

9.5 Eva

Är 63 år gammal, gift och har två vuxna barn. Hon bor i en villa i en mellanstor stad. I intervjun berättar hon att hennes dotter har varit gift och har barn tillsammans med en man från Syrien. Det framgår att Eva tycker att han behandlade hennes dotter dåligt. Evas religiösa tillhörighet kan beskrivas som sekulär postkristen. Hon går till svenska kyrkan på konserter men skulle inte kalla sig religiös. Hon röstar på Sverigedemokraterna.

Eva sammanlänkar till stor del muslimer som är i Sverige med IS-krigare. Hon menar att de som kommer hit är hjärntvättade och skadade från att ha varit med i IS och att de har lärt sig att döda. Eva ser utan tvivelaktigheter ett samband mellan en ökad kriminalitet i hennes bostadsområde och en ökad muslimsk invandring. Hon menar bland annat att de är ociviliserade, bränner bilar och våldtar därför att det ses som vanligt eller som rättigheter i ”deras” hemländer.

Det första hon tänker på vid frågan om islam och muslimer är att hon tycker det är en gammal föråldrad religion som präglas av förtryck. Mycket av Evas information hämtar hon från Mona Walter, en kvinna som beskrivs som ex-muslim från Somalia och som bloggar om vad islam ”egentligen är”.

9.6 Fia

Är 55 år gammal och bor i en hyreslägenhet i en större stad tillsammans med sin sambo. Hon har fyra vuxna barn och arbetar som administratör inom psykiatri. Hon röstar på Sverigedemokraterna och är medlem i deras kvinnoförbund.

Fia är ateist och kritisk till all religion. Hon uttrycker det bland annat genom att säga ”jag är vuxen så jag tror inte på sagoböcker”. Mest negativ är hon till islam och förklarar att det är på grund av kvinnosynen och för att hon tycker att de springer runt och dödar folk. På frågan om vad hon tänker på när hon hör islam och muslimer svarar hon ”Diktatur, mord, kvinnoförnedring, barnförnedring, djurförnedring”. Hon kopplar samman ökad kriminalitet i Sverige med ökad muslimsk invandring.

Hon är väldigt kritisk till hur de äldre behandlas i Sverige och säger att hon själv är orolig inför sin pension. Hon berättar bland annat att hon har planer på att ta sitt liv om hon skulle tvingas hamna på ålderdomshem.

10. Resultat och analys

I följande analys redovisas delar av studiens empiriska material genom citatutdrag från intervjuerna med kvinnorna. Vissa citat är hänvisade till appendix för att underlätta läsningen. Analysen börjar med en översikt, detta är endast en resultatredovisning som sedan följs av en kombinerad resultatredovisning och analys.

10.1 Översikt av kvinnornas negativitet till islam

I kapitlet ovan, med beskrivningar av varje informant, framgår vad som har varit särskilt framträdande när kvinnorna talar om sin negativitet till islam/muslimer. Men under varje intervju har flera olika typer av negativa yttringar eller påståenden mot antingen islam som religion eller muslimer som människor dykt upp. I tabellen nedan redovisas både personlighetsbeskrivningar av muslimer som till exempel ”otacksamma” och mer allmän kritik av islam som religion som till exempel ”uråldrigt”. Ett kryss i tabellen nedan innebär att informanten på något vis har uttryckt påståendet när de talat om islam eller muslimer.

Negativa beskrivningar av islam/muslimer:	Ann-Kristin	Barbro	Mariana	Daniella	Eva	Fia
Dålig hantering av djur		X		X	X	X
Dålig människosyn	X	X	X		X	X
Kvinnoförtryck	X	X	X	X	X	X
Våldtäkt	X	X	X		X	X
Våld/kriminalitet	X	X	X	X	X	X
Dålig attityd/ aggressiva	X	X		X	X	X
Ljuger/opålitliga	X	X		X	X	X
Otacksamma	X	X		X	X	X
Ociviliserade/stökiga	X	X		X	X	X
Pådyvlade/krävande	X	X	X	X	X	X
Uråldrigt			X	X	X	X
Insnöade/stela uppfattningar	X	X	X		X	X
Blandas samman med IS-krigare	X				X	X
Djävulens religion	X				X	
Odemokratiskt	X	X	X		X	X

Tabell 1: Negativa beskrivningar av islam/muslimer

I tabellen kan vi se att Eva har ett kryss i varje kategori, vilket då innebär att hon har yttrat alla dessa påståenden om muslimer. Mariana och Daniella har minst antal kryss, åtta respektive nio stycken av totalt 15 möjliga. Att de har färre kryss än de andra kan grundas i flera olika orsaker. De skulle troligen inte gå så långt som att kalla islam för till exempel en djävulens religion och de håller antagligen inte heller med om alla de övriga påståendena, men det kan också handla om att de var mer reserverade i sitt sätt att prata under intervjun. Denna tabell kan därför inte exakt visa på varje informants egentliga åsikter men det visar på vad varje informant har lyft fram i intervjuerna när de på olika vis har talat negativt om islam eller muslimer. Något som också är viktigt att poängtera är att detta endast visar på kvinnornas negativa yttringar. Positiva beskrivningar av islam/muslimer var självklart mer ovanligt men kunde också förekomma. Ett exempel är när Daniella beskrev muslimska män på ett positivt vis som ”muslimska män, de verkar ha mer kurage”, detta har alltså inte tagits med i tabellen.

Flera av kategorierna ovan smälter samman med varandra. Att ha dålig människosyn och vara kvinnoförtryckande är på många vis samma sak, likaså är kvinnoförtryck och påståenden om muslimska män som våldtäktsmän starkt kopplade. Att fördelningen ser ut som den gör är för att påståenden som våldtäkter eller kvinnoförtryck ofta specifikt lyftes fram hos informanterna. Därför förtjänade dessa påståenden också egna kategorier även om de ofta gränsar till varandra.

Tre av kategorierna stämmer överens med alla kvinnor. Dessa är kvinnoförtryck, våld/kriminalitet och pådyvlade/krävande. Föreställningen av muslimer som kvinnoförtryckande var genomgående väldigt centralt i flera av intervjuerna och beskrevs bland annat i samband med beslöjning, uppdelade tider mellan könen i badhusen samt när kvinnorna tog upp ämnen som barngiftermål eller heder. Att föreställningen om kvinnoförtryck var centralt i intervjuerna kan ha flera förklaringar. Det kan grundas i att kvinnoförtryck faktiskt är den främsta kritiken som kvinnorna hade mot islam/muslimer men det kan också vara för att de var medvetna om att uppsatsen endast skulle bygga på intervjuer med kvinnor. När frågor som *”Tror du att du som kvinna upplever detta på ett särskilt vis?”* lyftes fram kan det också ha påverkat deras tankebanor som gjorde att de specifikt valde att lyfta fram kvinnoförtryck.

När kvinnorna har talat om våld och kriminalitet är det ett av tillfällena där de tydligt länkar samman muslimer med invandrare. De uttrycker ofta att den ökade invandringen har gjort samhället stökigt och våldsamt och detta tycks flera av kvinnorna direkt koppla samman med muslimer. Samma sak gäller kategorin ”otacksamma” som i många fall syftade till att flera av kvinnorna tycker att muslimska flyktingar och asylsökande agerar otacksamt mot Sverige.

Kvinnornas beskrivning av muslimer som pådyvlande/krävande handlar främst om att de upplever att muslimerna tar ett för stort utrymme i det offentliga rummet och att muslimer kräver för mycket utrymme för sin religion. Hur kvinnorna upplever muslimernas position i samhället kommer att analyseras vidare under rubriken *kvinnornas upplevelse av att vara en underlägsen grupp*.

10.2 Kvinnornas upplevelse av muslimer som en underlägsen grupp

Goffman menar att det finns tre typer av stigman. Ett av dessa är kroppsliga missbildningar, som inte är särskilt relevant för denna analys. De andra är tribala stigman, där man till exempel stigmatiserar mot en grupp på grund av dess religion och stigma på en mer individuell nivå, som handlar om fläckar på den personliga karaktären.⁵⁷ I kvinnornas beskrivning av islam och muslimer kan vi förstå att dessa två stigman är starkt sammanlänkade. Muslimerna stigmatiseras för att de tillhör islam och det tribala stigma leder till förklaringar som snarare handlar om stigman kring muslimers personliga karaktär. Kvinnorna upplever att ”muslimer” har avvikande personliga karaktärer som skiljer sig från hur ”svenskar” är. Nedan ser vi några citat som pekar på hur just muslimer ses som avvikande från vad kvinnorna beskriver som svenska värderingar och normer.

Ann-Kristin

– *Du hade kristen bakgrund och nu är du buddhist. Vad är det som är den största skillnaden mellan buddhismen, kristendomen och islam?*

– Därför att vi värnar, kristna människor och buddhister vi värnar om våra kvinnor och män och barn. Vi ser inte dem som några djur och något boskap som man föder upp. Och liksom bara sådana här grejer som satansverserna.

– *Mhm?*

– Alltså det kallar de ju koranen för. Och de här dåden som de gjorde i Danmark mot konstnären som hade gjort en skämtteckning mot Allah. Så förstår du hur insnöade de är? De ska bara hålla sig på sina breddgrader.

– *Satansverserna, vad menar du?*

– Det kallas ju koranen för i Sverige.

⁵⁷ Goffman, 2011, s. 10-13.

Mariana

– *Muslimska män och svenska män, tror du att det finns någon skillnad där?*

– Ja oja.

– *Hur då?*

– Där är det ju mycket mera... Det har att göra med religion, kultur, tradition. Redan där så finns det ju en väldigt stor skillnad. Svenska män är födda in i ett sekulärt samhälle sen de är små, man ska göra rätt för sig, man delar på sysslorna hemma, man är lika mycket värd som kvinn... Som tjej, det är inget konstigt att leva i ett jämlikt samhälle, medan det är inte lika självklart inom islam, så kan jag säga.

Eva

– *Men hur menar du att det liksom sprider sig till Sverige? Kan du förklara?*

– De är ju här, de tar inte... Bara för att de kliver över gränsen till Sverige så betyder inte det att de anammar vår demokrati, vårt sätt att se på andra människor. De har ju det med sig från barnsben, alltså (fnyser till), det finns dagis och lekskolor där som lär barn hur man hugger huvudet av en människa, barn som är fyra-fem år, de är så hjärntvättade ändå från att de är född. Det är inte alla men väldigt, väldigt, väldigt många. De är så hjärntvättade alltså så när de kommer hit och de har växt upp på det sättet med den inställningen ... Alltså det är så etablerat inom dem.

– *Tycker du att det är någonting som har blivit värre på senare tiden?*

– Ja absolut, absolut.

– *Hur har det blivit det?*

– Ja därför att i och med att det har släppts in i så fantastiskt enorma antal med sina idéer, helt plötsligt har vi problem som aldrig har funnits förut. Därför att vi har ingen tradition av att bränna bilar här till exempel. Det är bara de som gör det. För så gör de i sina länder, så har de gjort i sina länder. Ja, men gruppvåldtäkter det är helt naturl... Det är en rättighet i många utav de här länderna, kvinnan har ingenting att säga till om. Om de vill våldta någon så gör de ju det. Och det är ju inte riktigt vad vi tycker är okej.

Daniella

– [...] Det jag reagerar på i alla fall, det är väl kanske att anledningen till att många har muslimfobi, det är nog att man känner att de inte bryr sig ett dugg om ens eget lands historia och inte ens bryr sig om det och att alla är olika. Och det känns som, eftersom vi pratar muslimer så säger jag muslimer, men muslimer har ju faktiskt en annan, ehm många, syn på verkligheten än vad vi har. Just det här med kvinnor och män, just det här med könsrollerna och de är väldigt mycket emot ehm... homosexualitet och sånt... Och mycket med det här halalslakt och sånt och det känns lite uråldrigt att jag känner väl att de borde modernisera sin religion lite. Att det kanske inte är så hemskt att va homosexuell och man kanske ska sluta slakta djuren så där... Och behandla alla andra med respekt och sluta ljuga.[...]

I dessa citat framgår inte bara kvinnornas syn på islam och muslimer utan även hur de ser på Sverige och vad svenska värderingar är. Muslimernas sätt att tänka och vara på ses som avvikande. Detta går även att finna i citat av Barbro och Fia.⁵⁸

Precis som Said framhåller så skapas motpoler där föreställningen av muslimer som *det annorlunda* är i motsats till hur kvinnorna beskriver svenskarna. Om vi stannar kvar ett tag vid det avslutande citatet från Daniella så framhåller hon också att ”de [muslimerna] borde modernisera sin religion lite” och därmed alltså lära sig från hur vi gör i Sverige, något som är genomgående hos alla informanterna. Hon tar en dominerande position där hon kan förklara för muslimerna hur de borde bli lika moderna som ”oss”, genom att göra detta så håller hon även muslimerna på plats som underlägsna. Enligt teorin om social identitet kan en överlägsen grupp försöka bevara sin position genom att framhäva och betona skillnader mellan grupperna.⁵⁹ Genom att beskriva de muslimska invandrarna i direkt motsats till hur svenskar är så kan alltså kvinnorna försöka behålla sin överlägsna position.

I forskningen av bland annat Leyens framhålls just detta argument som vanligt i undersökningen om nationalism och infrahumanisering som visar på hur in-grupper reagerar mot ut-grupper. De pekar på att ett vanligt nationalistisk argument, som kan användas för att undvika att stämplas som rasister, är att se möjligheten att ”bredda” sin in-grupp. Det vill säga att nationalisterna menar att man inte alls har något emot *de andra*, att de gärna kan bli en del av deras in-grupp så länge de följer prototypen som är bestämd av nationalisterna, där man bland annat bör dela språk och värderingar.⁶⁰ Att det är efter den prototyp som bestäms av nationalisterna innebär också att de sitter på beslutsmakten om vilka som får ingå i in-gruppen. Denna beslutsmakt stämmer bra överens med kvinnornas retorik och visar också på denna överlägsna positionering.

Synen på den muslimska invandrargruppen som några som bör utbildas och lära sig av svenska värderingar återkommer hos flera av kvinnorna.⁶¹ I följande citat av Ann-Kristin är detta särskilt tydligt.

⁵⁸ Se Barbro och Fias citat i Appendix 14.3.6, *Kvinnornas beskrivningar av muslimer som avvikande från det svenska*.

⁵⁹ Lange & Westin, 1981, s. 64.

⁶⁰ Leyens et al., 2003, s. 716-717.

⁶¹ Se citat i appendix, 14.3.1, *Kvinnornas uttalanden om att muslimska invandare bör bli upplärda av svenskar*.

Ann-Kristin

– [...] Så att liksom syrianerna är ju etablerade, de har ju utbildat sig. De hade ju också en period av gruppvåldtäkter och grejer men det tog vi ur dem väldigt snabbt där uppe i XXX. Men att nu börjar det liksom gå tillbaka, nu är det 30 år tillbaka i tiden. Nu är det de här islamisterna som kommer hit nu, de är i samma stadie som syrianerna var när de kom från Västtyskland 1975. Då såg du inga tjejer som såg ut som de här tjejerna (sneglar åt tjejerna som står i kassan på kaféet) utan då hade de banlon-tröjor på sig liksom och banlon-kjolar som gick hit ner liksom (pekar mot ankeln) och såna här tant-strumpbyxor när de gick till skolan. Och hucklen på huvudet.

Här kan man förstå att Ann-Kristin menar att syrianerna har anpassat sig, svenskarna i hennes bostadsområde har ”tagit ur dem” deras dåliga vanor och värderingar och nu ingår de i in-gruppen. Nu menar hon att samma sak bör ske med de muslimska invandrarna som flyttar dit. Genom detta fungerar Ann-Kristin som en gränsvakt som avgör vilka som får och inte får ingå i in-gruppen.

Den icke-avvikande, som i detta fall skulle representera kvinnorna utifrån kvinnornas synhåll, kan enligt Goffman försöka rättfärdiga ordningen, där muslimer är underlägsna. Det kan de göra genom att vidta diskriminerande åtgärder och skapar stigmatologi mot den stigmatiserade⁶², i detta fall den muslimska gruppen. På olika ställen i flera av intervjuerna framkommer det en mängd olika fördomar som pådyvlas muslimerna där kvinnorna berättar om ”hur muslimer är” som inte alls har att göra med det som de lyfter fram som sin främsta kritik mot islam. Detta kan förstås som ytterligare sätt att legitimera en stigmatisering av muslimerna. Nedan redovisas några av dessa.

Ann-Kristin

– [...] De skulle aldrig köpa en leksak till sina ungar, utan alla pengar går till fina bilar och till att ta hit släkten för. De kommer hit på turistvisum och så helt plötsligt bor de tolv i lägenheten.

Barbro

– [...] Och det är ju redan på 80-talet så började det ju komma ganska många muslimer till Sverige redan då faktiskt på en flyktingförläggning utanför stan. Och bara en sån sak att man glömde tala om för dem att vi bajsar inte ovanpå toalettlocket utan vi bajsar i toan. Alltså det är helt sjukt, men så var det. För man sätter sig och hukar ovanpå toaletten, man öppnar inte locket därför att... Det finns ju också det här att Muhammed ska ju återfödas av en man, han ska inte återfödas av en kvinna eftersom det är smutsigt, därför så sätter man sig inte ovanpå ett hål så.

⁶² Goffman, 2011, s. 10-13.

Daniella

– [...]man blir påmind hela tiden. Det blir för mycket med deras skägg så här och den här ehm burkan de har på sig kvinnorna och... Alltså ha det hemma istället. Gå klädd så hemma, men ute alltså... Ah, de kan ju fråga mig först.. Jag skojar bara. [...]

Eva

– Med en... Muhammed, som är så helig så man inte får rita av han ens en gång, fast man inte ens vet om han har funnits. [...]

När den sociala identiteten är osäker och den underlägsna gruppen ser möjlighet till jämförelse kan det enligt Tajfels sociala identitetsteori leda till att den överlägsna gruppen på olika sätt agerar för att behålla sin position (som att framhäva sin särprägel genom att framhålla olikheter mellan grupperna, som nämnt ovan).⁶³ Under nästa rubrik *Kvinnornas upplevelse av att vara en underlägsen grupp* redovisas hur detta upplevda hot från muslimerna tas i uttryck hos kvinnorna.

Att påstå att kvinnorna endast stigmatiserar mot och framställer muslimerna som en underlägsen grupp är inte helt självklart. I intervjuerna förekommer det också en del nyanseringar där de gör skillnad på muslimer som de är vänner med och ”andra” muslimer. När flera av kvinnorna beskriver sina muslimska vänner framgår det att de upplever dem som ”mer svenska” än ”andra” muslimer. Detta framgår i följande citat.

Ann-Kristin

– [...]Men sen så skiljer det sig mellan syriska muslimer och turkiska muslimer. De är liksom mera ödmjuka liksom de tar hand om sin familj. Jag känner gamla turkiska muslimer som har bott här sedan 1975 som har jättegulliga ungar, tanten är jättegullig. Vi bor granne fortfarande än idag. Ungarna kommer och hjälper till, tar hand om pappa och mamma som ska slippa hemtjänst. De kommer och hjälper dem och tvättar och.. alltså det är så stor skillnad.

– Och det skiljer sig från?

– Det skiljer sig ifrån de andra muslimerna. De är för fina för att ta i sopluckorna ens en gång, de ställer soporna bredvid.

Daniella

– Är det då muslimska män som du har som vänner?

– Jaa. Men nu har ju de varit i Sverige, en del är till och med födda här och då har de ju ändå fått vårt... De förstår hur vi fungerar. Men jag tror att, vet man inte det, har man inte varit med från början, då får man liksom lära sig under tiden man är i landet till exempel.

⁶³ Lange & Westin, 1981, s. 63-66.

Barbro

– [...] Jag har många vänner som tillber, som tillhör islam också. Fast kanske inte då på något... Inte så... De är inte så regida i sin tro utan de är mera... De är muslimer men lever ändå som du och jag, så att säga. [...]

Eva

– *Har du några muslimska bekanta som berättar för dig?*

– Nej. Jag har en del kunder däremot, vanliga människor så att säga. Men eeh... inte muslimska vänn...jaa, jag har några stycken faktiskt. Men de är inte några inga sjal-prydda så (skrattar till lite). Utan de är född i det men de har liksom inte brytt sig. Det är de som inte lever upp till det som de här, alltså som ISIS och de här om vi säger så, de som verkligen går in för att man ska rätta sig efter allting som står i Koranen. De här kanske tycker att: Ja men visst, vi ska be fem gånger om dagen eller vad det nu är frågan om. Men de som jag känner de gör inte det.

– *Menar du att de inte är lika mycket...*

– Nej

– *...muslimer?*

– De bryr sig inte lika my... De är född in i det där (slår i bordet, för att poängtera) utan att de har valt det och sen kanske de har föräldrar som kanske har varit lite mera vidsynta. Det finns ju såna också, där pappan tycker att om du vill skaffa en svensk pojkvän så får du väl göra det. Men sen finns det ju de som inte tycker att det är okej utan då har man rätt att skjuta den tjejen, förekommer ju. Det är inte helt ovanligt. Det är ganska vanligt till och med. [...]

Mariana

– Jag kan säga så här, jag har väldigt många muslimska vänner, som jag umgås med, så att det är inte så att jag inte umgås med muslimer. Vi har de här diskussionerna och väldigt många av dem tycker som jag men de skulle aldrig någonsin våga säga det till den religiösa... Mer religiösa gruppen i deras grupp, det skulle de inte våga.

– *Vad skulle de inte våga säga?*

– Säga att de tycker som mig, att de tycker att ehm man inte ska blanda religion och politik. De skulle de inte våga.[...]

I Eva, Barbro och Marianas citat framgår det också att muslimerna som de känner och tycker om också beskrivs som att vara ”mindre muslimska”. Detta kan tyda på en gradering där de tänker att ju mindre muslim desto bättre. Vad det innebär att vara mycket eller lite muslim är omöjligt att hitta ett enhetligt svar på. Man kan fråga sig vilken förståelse av islam som Eva, Barbro och Mariana menar är mer eller mindre muslimsk. Eva säger att det är ”de som inte lever upp till det som de här, alltså som ISIS och de här” där kan vi förstå att hon utgår från samma förståelse som IS om vad som är ”äkta” islam eller vad det innebär att var ”mycket”

muslim. I en annan del av intervjun värderar Mariana och Eva även hur en ”god muslim” eller ”sann muslim” bör vara.

Mariana

– [...]Är man en god muslim så ska man gå hela vägen. En kvinna ska bara ta av sig sin huvudbonad hemma, ute ska hon ha slöja och hon ska bara vara med kvinnor.

Eva

– [...]Det är världens hatreligion faktiskt för de som är sanna muslimer. Sen finns det de som vill vara moderata muslimer men de är ju inte populära bland de som är sanna. Ungefär så,

– *Och vad menar du med sanna muslimer?*

– Det är de som går efter, som lever efter...Koranen. Och det finns bara det. Man kan liksom inte vara muslim och inte leva efter det. Utan antingen så lever man lever man efter den och som står där eller så är man ingen muslim.

I citaten om kvinnornas muslimska vänner kan man ana att stigmat och den stereotypa uppfattningen av deras vänner minskar med den personliga kontakten. Men detta tycks endast innebära acceptansen mot den specifika vännen. Föraktet mot muslimer i helhet tycks ändå finnas kvar i lika hög grad.

Med den senaste tidens ökade muslimska invandring kan man tänka sig att det skapas fler vänskapsrelationer mellan muslimer och icke-muslimer i Sverige. Detta skulle i sin tur kunna bidra till en reducering av stigmatiseringen. Den teorin stämmer överens med Otterbeck och Bevelanders forskning som pekar på att ungdomar som känner någon muslim tenderar att vara mindre negativt inställda till muslimer i allmänhet.⁶⁴ Detta tycks dock inte vara fallet när den senaste mångfaldsbarometern pekar på att kvinnors negativitet till religiös mångfald ökar, samtidigt som den muslimska invandringen i Sverige växer.⁶⁵ Vad som sker här kan därför kanske bäst förklaras med vad Goffman framhåller, det vill säga att människor som bor i områden med tribalt stigmatiserade ofta kan behålla sitt förakt.⁶⁶ Kvinnornas vänner får därmed möta de virtuella fördomarna samtidigt som föraktet mot muslimer i allmänhet inte tycks minska.

⁶⁴ Otterbeck & Bevelander, 2006, s. 12.

⁶⁵ Ahmadi, Palm & Ahmadi, 2016, s. 44.

⁶⁶ Goffman, s. 2011, s. 62.

10.3 Kvinnornas upplevelse av att vara en underlägsen grupp

Två av frågorna i intervjuerna följde: *Om du ser på det svenska samhället som en stega eller pyramid med olika grupper av människor, vilka skulle du säga har mest makt eller inflytande? Var skulle du placera in dig själv?* Genom att se på svaren till dessa frågor kan vi nå en första förståelse om kvinnornas uppfattning av sin sociala identitet och upplevelse av sin sociala position i jämförelse med andra grupper. I citaten nedan kan vi se hur kvinnorna uppfattar sin egen position. Ann-Kristin, Barbro och Daniella uppfattar att de själva ligger långt ner i den sociala ordningen:

Ann-Kristin

- Ja jag hamnar ju ingenstans. Därför jag har ju ingenting att säga till om mer än att jag kommer kunna rösta på Sverigedemokraterna. Som jag har gjort de sista tre gångerna.
- *Hur märker du av att du är ingenstans?*
- Det kan man ju bara se. Man har liksom ingenting gemensamt med de som styr. De bryr sig inte om vad folk tycker utan de lever i sin egen värld.
- *Hur känns det för dig?*
- Det känns jävligt, det känns jävligt nedlåtande.

Barbro

- [...]då så kommer vi ju ner till vanligt folk och där någonstans tror jag att av de som så att säga har rösträtt då, så vi inte räknar barn och sådant då, är pensionärerna de som ligger ganska längst ner. Vi har inte mycket att säga till om. Så, tyvärr kan jag säga att vi ligger längst ner.

Daniella

- Jag är ändå ganska långt ner på skalan skulle jag tro för att jag är ganska... Jag är mer den där iakttagande... Jag är nog ganska långt ner. Men ändå tror jag nog att om någon pratar med mig, alltså någon utländsk man eller kvinna, så märker de nog att jag är nog typiskt ursvensk tror jag på något sätt. Alltså svårt att förklara, alltså min mentalitet jag är ehm... mig kör du inte med, om man säger så då. Till exempel om du är schysst mot mig då är jag schysst mot dig, jag är mer så och det märker de ganska snabbt.[...]

Eva, Fia och Mariana placerar sig någonstans på mitten eller strax utanför stegen/pyramiden i en roll av iakttagare:

Eva

- Nej men jag befinner mig ganska långt upp. För jag upplever att, alltså inte där bland de där som jag räknade upp nu naturligtvis [Politiker, poliser och stora företag], men jag är ganska oberoende faktiskt. Jag kan stå för det jag tycker och känner och jag tycker att genom att man kan genomsåda systemet så vet man ungefär hur det fungerar om man varit med ett tag, det har ju jag (fnissar till).

Fia

– Egentligen så skulle det vara folket som har makten men de har de [politikerna] tappat bort någonstans på vägen. Det är vi som har valt dem att utföra åt oss, nu kör de sitt eget race. De lyssnar inte.

– *Var skulle du placera in dig själv?*

– Någonstans på mitten.

– *Varför då?*

– För nu är jag en arg, vit kärring. (skrattar lite)

– *Och då hamnar man på mitten?*

– Jaa, nej men någonstans för jag är ju inte nere på botten och jag är ju inte där uppe så någonstans på mitten.

– *Vilka är på botten då?*

– Våra gamla, sjuka, hemlösa. De är på botten.

Mariana

– Makten ligger på toppen självklart, den ligger ju inte hos mig, den ligger inte hos fotfolket heller.[...]

– *Var skulle du placera in dig själv?*

– Alltså jag säger så här, jag är lite tillbakadragen med mina åsikter för jag vet att idag så kan man faktiskt åka väldigt illa ut om man inte har rätt åsikter. Rätt åsikter, det är det media lyfter fram och politikerna som sitter längst upp på toppen. Media och kändisarna som bor inne i stan i sina vackra lägenheter och inte behöver... och vissa av dem har inte ens satt sin fot i en förort någonsin. De sätter agendan vad vi andra ska tycka och tänka. Många är rädda, jag vet om det. Jag vet att väldigt många är rädda. [...]

Något som är anmärkningsvärt är att frågan är ganska öppen för tolkning, ändå svarar flera av kvinnorna på liknande sätt. Även om det finns en viss diskrepans i kvinnornas placeringar är det genomgående för alla att de upplever ett samhälle där ordningen är orättvis där de med mest makt inte är värda sin position eller missköter den. Man kan förstå att det enligt sociala identitetsteorin råder relativ deprivation hos kvinnorna där de inte tycker att ordningen är legitim och därmed strävar efter en social förändring. En förklaring till att kvinnorna uppfattar ordningen som illegitim kan höras samman med att de upplever att den överlägsna gruppen missköter sig genom att rubba den syn som de tycker är legitim där ”muslimerna/invandrarna”, som redovisat ovan, bör vara längst ner i den sociala kategoriseringen. Detta framgår i olika delar av intervjuerna. I följande citat kan vi se hur kvinnorna upplever att den överlägsna gruppen favoriserar eller ger fördelar till ”fel” grupp:

Eva

– Det som också är väldigt irriterande för väldigt många människor är ju hur de här personerna, och det är inte deras fel utan det är regeringens fel, hur de åtnjuter gratis tandvård i princip då. Gratis this and that, går före i princip i alla köer. Det där blir ju människor jätteirriterade på. Det finns ju liksom människor som har jobbat och slitit i 40 år, har samma pension som en som har kommit hit och varit här i ett år och fyller 65 här. Bara ett, och inte betalat en spänn i skatt, har exakt lika mycket pension som en kvinna som kanske har jobbat och städat eller något annat sånt här liknande jobb. Det är klart att folk blir förbannad. Folk är trött på det.

Fia

– Ja, våra politiker som har låtit det gå så långt. Att man inte ser det här, nu ska man bara betala då för alla som strömmar in i Sverige. Ja men de här borta då? De finns fortfarande kvar, de har också ett behov. Och så ser man då att många av de här invandrarna då som kommer de får bra mycket mer betalt än vad många av våra pensionärer får ut i pension. De som är hyfsat friska springer och plockar pantburkar.

Barbro

– [...] Ungefär som att vi räknas inte vi pensionärer, spelar väl ingen roll om vi överlever eller inte. [...] De äldre, det är fruktansvärt hur det är. Minimalt med personal, vi drar ner på det medan det inte sparas någonting på asylsökanden, det sparas inte. Deras matkostnader är flera gånger så höga som för en pensionär som bor på ett hem. Det är inte rimligt att det ska vara så att man har jobbat ett helt liv och sen ska få en sketen liten grej som ser ut som någon redan använd sak på en plasttallrik liksom. Medan man på ett asylboende är: ”Nä, den här maten tycker vi inte om” och så kastar vi den ut genom fönstret. [...]

Ann-Kristin

– Ja vi är ju de som blir förtyckta. Vi får ingen hjälp. Man får ju knappt handikappersättning medan de här de får 371 kronor om dagen, de här skäggbarnen, fast de bor i boende. Och sen vägrar de kliva av bussen ”för att här vill inte vi bor”. Nej men då kan man ju åka hem igen då.

Även Mariana och Daniella framhåller liknande upplevelser.⁶⁷ Att framhäva hur den överlägsna gruppen missköter sin position kan man förstå som att kvinnorna, i strävan efter att klättra i sin sociala identitet, tar till sig strategi D som social kreativitet enligt Tajfels teori om social identitet. Det innebär att man försöker ändra gruppen som man ska jämföras med.⁶⁸ Genom att fokusera på att lyfta fram negativa kännetecken hos den överlägsna gruppen som

⁶⁷ Se Mariana och Daniellas citat i appendix 14.3.7. *Kvinnornas upplevelse av att de överlägsna favoriserar fel grupp.*

⁶⁸ Lange & Westin, 1981, s. 63-66.

orättvis, eller rentav lättlurad av den muslimska gruppen, öppnas kvinnornas möjlighet för social jämförelse.

Det finns många exempel som pekar på hur kvinnorna tycker att de styrande missköter sin position. Ytterligare ett handlar om hur de tycker att muslimska invandrare tillåts gå utanför lagen och rättssystemet, på ett sätt som kvinnorna framhäver som både fel och orättvist.

Nedan uttrycker Eva detta och liknande resonemang går att hitta hos Ann-Kristin, Barbro, Mariana och Fia.⁶⁹

Eva

– Alltså ungefär som att vi ska stå med mössan i hand. Till exempel kommer de in och ska åka buss och busschauffören ber om att få se biljetten så kallar de honom för rasist, därför att de har lärt sig att så fort du inte får som du vill då kan du säga att du känner dig kränkt eller att den personen är rasist så då får du som du vill. Och så är det ju. Tyvärr är det ju så. Istället för att säga så här: Nej, du eftersom vi tycker såhär att vi är alla lika då gäller det här även för dig, spelar ingen roll om du är grön eller svart eller gul eller lila, här har vi krav på alla. Jag kan lika gärna fråga en svensk om min biljett, det har ingenting med det att göra. I grund och botten så är det ju politikerna som har ställt till det så här. För de har varit naiva, aningslösa skulle jag vilja säga. [...]

Med utgångspunkt i att alla är medvetna om hur olika grupper reagerar mot varandra kan man också i flera av kvinnornas uttalande förstå att de uppfattar ut-gruppens beteende mot dem som likformigt och stereotypifierande där de stämplas som rasister. Eller med Goffmans ord, hur kvinnorna upplever att andra förstår deras virtuella sociala identitet.

Barbro

– [...] Vi får inte liksom tycka heller att de gör fel därför att då är vi rasister på något sätt av någon anledning. Så trots att vi har åsiktsfrihet och så får inte jag tycka att det här är fel, för då ska jag liksom stämplas som någon sån där... Jag är inte rasist, alltså mina barn är halv, de är halv-svenskar jag kan inte vara rasist. Jag har vänner från hela världen, jag är absolut inte rasist. Jag vill se människan för vad människan är.

Daniella

– [...] Många faktiskt tror att jag... som väldigt många frågat rakt ut alltså, kallat mig för rasist och jävla SD och sådär men jag röstar inte på SD [...]

⁶⁹ Se Ann-kristin, Barbro, Mariana och Fias citat i appendix 14.3.8, *Kvinnornas upplevelse av att muslimer tillåts gå utanför rättssystemet*.

Mariana

– Jag tror det [islamofobi] är ett ord som är uttjatat det har ingen verkan längre, jag tycket att det är någonting som inte går och tillämpa längre. De flesta som jag har känner bara skrattar åt det, det är så tilltaget hela tiden i alla sammanhang för att tysta ner andra synsätt och andra tankar om hur samhället ska vara och om hur samhället ser ut. Så att det har ingen påverkan på mig längre.

Eva

– [...] Men folk blir ju irriterad ändå för att regeringen vägrar ju och inse att det här är ett problem. Ja, de börjar ju det men det är ju tack vare att Sverigedemokraterna, det här har ju de pratat om i flera flera år och har blivit kallade för rasister och allt möjligt.

Ovan kan vi se hur Eva, Mariana och Barbro också gör en sorts omvärdering. Enligt Tajfels sociala identitetsteori kan detta ses som en form av social kreativitet, eller strategi av den underlägsna gruppen, det vill säga att omvärdera och omdefiniera sina kännetecken så de istället får en positivt värderad prägel.⁷⁰ I detta fall skulle man kunna se hur kvinnornas upplevda tillskrivna egenskaper så som rasister eller islamofober omvärderas till att beskrivas som kännetecknande för att våga stå för sina åsikter. Marianna tycker att hon står emot att tystas ner, Eva menar att Sverigedemokraterna kallas rasister för att de har sagt som det är och Barbro pekar på att hon stämplas som rasist bara för att hon står upp för vad hon tycker är fel. I följande citat framgår detta resonemang ytterligare av Daniella.

Daniella

– [...] men jag tror kvinnor är mycket mer konfliktradda än vad män är. Att man pratar gärna om vad man tycker och tänker hemma men inte vågar säga så mycket om sina tankar utåt sett eftersom man kan bli stämplad som rasist eller främlingsfientlig, vilket jag inte tycker att jag är.

Men den underlägsenhet som man kan förstå att flera av kvinnorna upplever är inte endast riktad till ett missnöje mot etablissemang, som flera av dem menar sitter på makten, även om det är de som tillåter ordningen. Alla kvinnor uttrycker också att de upplever någon form av direkt pådyvlade eller förtryck från den muslimska invandrargruppen.⁷¹

I flera av kvinnornas uttalanden kan man förstå att de upplever ett direkt hot från den muslimska invandringen. Enligt den sociala identitetsteorin kan vi förutsätta att kvinnorna upplever att den muslimska gruppen försöker påverka sin situation genom direkt konkurrens

⁷⁰ Lange & Westin, 1981, s. 63-66.

⁷¹ Se citat i appendix, 14.3.4, *kvinnornas upplevda förtryck/pådyvlade av muslimer*.

som social kreativitet. Detta direkta hot mot kvinnornas position framkommer särskilt när kvinnorna berättar om hur de ser på framtiden. Ann-Kristin, Barbro, Daniella och Eva uttrycker påståenden om eurabia rakt ut och menar att muslimsk invandring är en del av en underliggande plan där muslimerna succesivt försöker ta över Sverige.⁷² Nedan visas exempel från Ann-Kristin och Eva som starkast uttrycker detta:

Ann-Kristin

- Ja männen är ju inga riktiga flyktingar, de har ju ingenting att fly ifrån. De är ju inget krig där nere utan de enda de är ute efter det är ju att erövra Europa.
- *Vad menar du med att erövra Europa?*
- De gick ju ut redan för tio år sen, så började jag liksom studera deras beteende och redan då gick de ju ut med att 1900-2040 skulle ju Europa ligga under muslimska fötter.
- *Och menar du att det är något som pågår just nu eller?*
- Exakt. Att de försöker liksom hela tiden trycka på och trycka på och liksom... Nu var det så kul också för nu var det en irakisk förening som hade torskut här om dagen. De hade gjort slut på alla bidrag som kommunen hade gett dem i Malmö. Så att nu slipper vi i alla fall en irakisk förening.
- *Hur menar du med att de trycker på?*
- Att de vill ha egna skolor och de vill ha sina jävla hucklen. Så våra barn ska inte behöva växa upp på något jävla dagis med någon jävla spöke.

Eva

- *Är du orolig för din pension?*
- (skrattar till lite) ah jag börjar ta ut an nu, faktiskt i januari börjar jag ta ut an, av den anledningen. Det är inte säkert att det finns något kvar sen. Om 30 år, det här är inge påhitt, men om 30 år då är Sverige muslimskt...
- *Hur tänker du då? Hur har du räknat?*
- Du behöver bara räkna själv hur många barn, alla muslimer har ju väldigt många barn och det finns ju också en taktik med det, på det sättet så tar de över världen alltså. Nu (skrattar till lite) måste du läsa på lite när du kommer hem. Det är bara räkna att om 30 år med den här utvecklingen som vi har där svenskar har... Jag vet inte vad man säger, 1,7 barn eller någonting per person alltså, där har de kanske fyra-fem. Det dröjer inte många år förrän de kommer vara en majoritet, det blir så. Det är ingen spekulation att det blir så. Så ser det ut i hela världen. Det ligger i hela planen alltså.
- *Vad är det för plan som du syftar till?*
- Att de ska ta över hela världen, hela världen ska vara muslimsk eller islam. Det står i Koranen, allting som står där måste man ju rätta sig efter. Det är man skyldig att göra om man är en sann muslim. Och de som inte tillhör den kategorin har man rätt att göra sig av med, på vilket sätt man tycker.

⁷² Se Barbro och Daniella citat i appendix, 14.3.3, *kvinnornas föreställning om muslimer som tar över Sverige*.

Fia och Mariana uttrycker inte rakt ut att det pågår en utstuderad plan på samma vis som de andra, men de uttrycker en oro över att bli undanskuffade av den muslimska gruppen som stämmer överens med de andras. Fia menar att desto fler som släpps in, desto mer makt och utrymme ger man till den muslimska invandrargruppen.⁷³ Mariana uttrycker en oro till den grad att hon funderar på att flytta ifrån Sverige.

Mariana

– *Vad är du rädd att det ska sluta i?*

– Det ska sluta i ett: Ops, ojdå det var inte så här vi ville göra, och då är det för sent. Ska sluta i ännu mera åtskilda samhällen, åtskilda skolor med könen. Vi ska bli tvingande och leva ett liv vi inte vill och vi som vuxit upp i sekulära samhällen ska bli tvingade att leva ett liv vi inte har valt och inte vi känner igen. För att jag menar man ser ju mer och mer... Islam har ju fått makt i Sverige och de kommer ju mer och mer upp. Och det är ju inte det här, alltså gudskelov så har vi ju vissa som är bra muslimer som sitter i regeringen som pratar om mänskliga värden, som pratar om allas jämlikhet, som inte vill blanda ihop politik och religion. Men så ser vi ju andra som vill göra det och där ser jag risken. När man börjar blanda ihop religion och politik, det kan bli riktigt farligt.

[...]

Jag vill inte leva i ett sånt land, jag vill inte att islam ska styra Sverige, that's it, jag vill inte leva så och skulle det bli så då känner jag då har jag valmöjligheter, då kommer jag flytta för jag vill leva i ett sekulärt samhälle.

Kvinnornas syn på framtiden, men också på nutiden färgas av en uppfattning om att landet närmar sig ett katastroftillstånd där omständigheterna, på grund av den muslimska invandringen, bara blir värre för var dag som går. Detta behöver inte innebära att det objektivt är så, men utifrån kvinnornas uppfattning är detta tillstånd verkligt. Eva tar ut sin pension i förskott och oroar sig för sina barnbarn och Mariana har planer på att kanske flytta från landet. Utifrån social identitetsteori är det viktigt att poängtera att en situation utifrån sett inte behöver tolkas som relativ deprivation även om det från in-gruppens håll uppfattas så.⁷⁴ Att detta hot om framtiden är så påtagligt hos flera av kvinnorna kan förklara deras förhållningssätt gentemot etablissemangen som sitter på makten och gentemot muslimer. Upplever kvinnorna sig som hotade genom direkt konkurrens av den muslimska invandrargruppen är reaktionen att stärka sin överlägsna position genom att framhäva skillnader mellan grupperna eller stereotypisera medlemmar av ut-gruppen (som framgår under analysens rubrik: Kvinnornas upplevelse av muslimer som en underlägsen grupp).

⁷³ Se Fias citat i appendix, 14.3.3, *Kvinnornas föreställning om muslimer som tar över Sverige*.

⁷⁴ Lange & Westin, 1981, s. 367-368.

I forskningen som har gjorts av bland annat Leyens framgår också förmågan att avhumanisera ut-gruppen som mindre mänskliga än medlemmarna i in-gruppen.⁷⁵ Om kvinnorna främst relaterar primärkänslor till den muslimska invandrargruppen framgår inte i följande citat, men utifrån studiens resultat om att in-gruppen tenderar att avhumanisera ut-gruppen kan vi förstå att det är det som pågår när kvinnorna talar om konspirationen kring eurabia. Genom att tala om ”muslimerna” som en enhetlig grupp med ett gemensamt och samstämmigt mål om att överta Europa så tas även varje människas individuella egenskaper bort, de ses som en grupp (eller kanske snarare en flock) med primitiva egenskaper som baseras på att de kan överta Sverige genom reproduktion. En liknande föreställning av svenskar, eller av kvinnornas egna in-grupp, med en djupare förståelse om dess mänskliga och komplexa känslor och egenskaper skulle troligen vara omöjlig.

Något som är anmärkningsvärt är att trots flera av kvinnornas upplevelse av att vara marginaliserade och undanskuffade i samhället är det få som framhåller sig själva som offer. Detta framgår i följande citat:

Ann-Kristin

- [...] Man ska ju inte behöva frukta för att gå ut på kvällen.
- *Gör du det?*
- Nej jag gör inte det, för de vet att jag slår ihjäl dem. De ser på mig att jag hatar dem.
- *Hur kan man se det på dig?*
- Därför att jag har aspergers syndrom, det syns direkt på mig om jag inte tycker om en människa. Om de ska bara hålla sig undan så ser de det på en gång.

Eva

- *Du nämnde kvinnoförtryck tidigare*
- Mmm
- *Är det något du tror kan påverka dig?*
- Mig personligen?
- *Ja*
- Ja, jag blir irriterad över det. Men alltså det påverkar inte mig i vardagen alltså att jag känner mig förtryckt, det är inte så. Men däremot blir jag väldigt irriterad över att det accepteras att det är så här.

Fia

- *Men har du personligen upplevt att...*

⁷⁵ Leyens et al., 2003, s. 710-717.

- Någon har försökt hyvla på mig?
- *Aa.*
- Nej, nej, nej, nej, det är ingen idé.
- *Varför inte då?*
- Nej, det funkar inte. Jag är så emot allt vad religion heter så det spelar ingen roll om det är kristendom, det är islam, katolicism eller något. All religion. Det är förlegat.

Men även Barbro, Mariana och Daniella framhäver sig själva som unika genom att de vågar stå på sig, möta konflikter eller helt se på situationen utifrån.⁷⁶ En förklaring till detta kan vara att det finns en viss diskrepans mellan kvinnornas föreställning av in-gruppen och deras egen individualitet där de upplever sig själva som försvarare eller stöttepelare till in-gruppen. Det kan också tyda på att kvinnorna upplever sig själva ha en hög status inom gruppen.

10.4 Kvinnornas upplevelse av feminister som ut-grupp

Som redovisat i avsnittet ovan är föreställningen av islam som en kvinnoförtryckande religion väldigt central hos alla informanterna och flera av dem lyfter fram att allas lika värde, som de definierar som svenska värderingar, är viktigt för dem. Samtidigt är alla tydliga med att de inte vill kalla sig själva för feminister. Det framgår också att det finns en diskrepans mellan Gemzöes definition och hur kvinnorna själva väljer att definiera feminister. Barbro, Ann-Kristin, Mariana och Eva markerar sitt motstånd mot feminister innan intervjufrågan kring ifall de är feminister eller inte har lyfts upp.

Barbro

- *Vad tänker du på när jag säger islam och muslimer?*
- [...] som idag tycker jag att islam har en kvinnoföraktande syn som jag inte kan, alltså jag är inte feminist eller sådär, det är inte så. Men man måste någonstans också, tycker jag, förstå att hur mycket man än säger att det är fredens och kärlekens religion och från det att man behandlar kvinnor som andra klassen, då är det inte en kärlekens religion.

Eva

- *Tror du att du som kvinna tänker över det här på något annat sätt? [än män]*
- Nja, jag tror vi tycker ungefär likadant, mm faktiskt ungefär samma uppfattning. Det tror jag. För att de som man pratar med de tycker faktiskt lika, det är min uppfattning i alla fall min upplevelse att det är så. Jag känner mig.. Jag har liksom aldrig känt mig liksom så här att jag måste hävda mig speciellt bara för att jag är tjej, jag har aldrig känt så. Jag är liksom ingen grupp åtta- människa, jag är ingen FI-människa, absolut ingenting sånt där (gör till rösten lite) ”Gud vad orättvist därför att jag är tjej” nej, så har jag aldrig känt. [...]

⁷⁶ Se Barbro, Mariana och Daniellas citat i appendix 14.3.2, *kvinnorna som icke-offer*.

Mariana

– *Tror du att du som kvinna upplever det här på något särskilt sätt?*

– Mmm, jag ser det som ett hot, det gör jag. Jag vill inte ha det här, jag känner att feminismen i Sverige har svikit kvinnorna och sviker framförallt de här kvinnorna som flyr från det här förtrycket som kommer hit och de själva säger de är chokade att det tillåts. Feminismen vill ju hellre ha identitetspolitiken och hålla fast vid den än att se verkligheten. Därför säger jag att Sverige är på fel väg, de vet inte vad de pysslar med.

Ann-Kristin

– *Du har många kompisar som är från olika länder och så, men tror du att det är något speciellt för Islam?*

– Det är det absolut för de tycker att kvinnor är hundar. Det stod ju senaste igår på Facebook om en muslim som var pappa till en get.

– *Vadå?*

– Ja, pappa till en get. Han har fått barn med en get.

– *Mhm, vad tänker du om det då?*

– Att det är typiskt dem. De trär på allt som går liksom. Jag menar kärringarna är ju bara hucklen. Det är omskäreleser och det är våldtäkter på gruppboendena och kvinnorna blir sexuellt utnyttjade där också. Så det är ju kvinnorna och barnen blir ju lidande, de som är riktiga flyktingar. För de är ju de som egentligen behöver fly hit för att komma ifrån de där. Så att, nej jag tycker det är hemskt. Och så sticker Gudrun Schyman, det gamla fyllo, stick ut näsan också ihop med ett gäng feminister och skämmer ut sig på Gotland och demonstrerar då mot folk som opponerar sig mot det här att de släpper lös våldtäktsmän. Så vart liksom, vart ska det sluta någonstans egentligen? Ska det sluta med att våra barn behöver gå runt med hucklen från topp till tå?

Även Daniella och Fia svarar sedan snabbt nej när frågan ifall de är feminister lyfts fram.⁷⁷

Att kvinnorna snabbt tar avstånd från att förknippas med feminister kan förklaras genom att det strider mot den bild som de har av sig själva, där negativitet mot islam går hand i hand med antifeminism. Att dessa föreställningar är starkt sammanlänkade bekräftar Keskinen i sin forskning där hon pekar på hur retoriken kring anti-invandring och anti-feminism ofta överlappar varandra.⁷⁸ Hennes undersökning pekar dock på att detta är något som utmärker högerpopulistiska vita män och i detta fall gäller det svenska kvinnor, som inte alla skulle beskriva sig själva som högerpopulistiska. Men det visar sig att en koppling mellan anti-feminism och anti-invandring framgår även hos dessa sex kvinnor. Nedan ska vi se ett citat av Daniella som visar på hur retoriken kring anti-invandring och anti-feminism går hand i hand.

⁷⁷ Se Daniella och Fias citat i appendix 14.3.5, *Kvinnornas avståndstagande mot feminism*.

⁷⁸ Keskinen, 2013, s. 225-232.

Denna överlappning framgår särskilt tydligt då hon använder samma typ av argument mot feminister som hon använder mot muslimer; att det har blivit ”för mycket”.

Daniella

– Jag tycker att ordet feminist har blivit lite överreklamerat på något sätt, att det har blivit för mycket där också med prat om hur man ska va som feminist... Jag står ju för jämställdhet och så självklart men... Ja, vet inte riktigt vad jag ska säga mer om det egentligen.

– *Vad menar du med att det är överreklamerat?*

– Ja men det blir för mycket... Ah jag kan inte förklara, kanske att det har ju stått väldigt mycket om det i tidningen... Alltså blivit en lite mer negativ klang egentligen fast det inte är det, för man ska ju stå upp för den man är självklart, men det har blivit mer att bara för att jag är feminist så tycker jag det här och det här. Men jag kan känna att... Det blir för mycket bara, det är väl det jag känner överreklamerat. Jag tror det är media som har skrivit för mycket om feminist-propagandan...

Även Otterbeck och Bevelander lyfter fram kopplingen mellan islamofobi och stereotypa genusuppfattningar.⁷⁹ Möjligen är denna sammankoppling så stark att trots att flera av informanterna lyfter fram kvinnors rättigheter och lika värde är de noggranna med att inte förknippas som feminister, då att vara feminist inte stämmer överens med egenskaperna som hör kategorin islamkritiker till.

När kvinnorna svarar på frågan kring vad de lägger i begreppet feminism kan vi se hur ”feministerna” skapar en ut-grupp. Flera av informanterna beskriver feminister på ett sätt som varken har med feministernas åsikter eller politik att göra och detta kan beskrivas som ett skapande av stigmatologi, på samma vis som de skapar stigmatologier mot muslimer, där fokus hamnar på andra egenskaper än det kvinnorna ursprungligen tagit avstånd mot. Här framgår det att Eva inte gillar hur feminister klär sig, Fia tycker att de gapar och skriker för mycket och Ann-Kristin kopplar samman feminister med homosexuell läggning.

Eva

– *Men vad lägger du i begreppet feminist då?*

– Ah men då ser jag framför mig såna här näbbstovel-gäng då vet du, som går ut och gapar och skriker, ofta är det ju de som hörs mest.

– *Vad kallar du, vad sa du.. näbb...?*

– Såna här näbbstövlar, man hade förr (fnissar lite). Sådana här näbbstövlar och palestinasjal vet du, de som brukar... Alltså det är såna här... Alltså jag upplever dem som såna frustrerade kvinnor alltså som inte är nöjd någon gång. Så det enda de har liksom i livet är och gnälla över

⁷⁹ Otterbeck & Bevelander, 2006, s. 12.

allt möjligt. Det kan ju va det mest absurda saker som att till exempel det är orättvist att bara män får heta Lars till exempel och såna saker. Det känns ju inte riktigt... Det är liksom ingen issue för mig.

Fia

– Ja men som de här kvinnorna betar sig och gapar och skriker och... Nej, att kvinnor ska ha rätt i allt och kvinnor ska ha si. Men så funkar det inte, jag kan inte ha rätt i allt jag kan inte allt. Sen lika lön, ja det kan jag tycka, utför du samma jobb och har samma kvalifikationer ja då ska du ha lika lön, bara för att du är kvinna ska du inte ha mindre betalt.

Ann-Kristin

– Ja, feminist och feminist... Det kan jag ju i och för sig kalla mig för. Men inte den sortens feminister som de är.

– *Vilka är de? Kan du beskriva?*

– Ja, det är Gudrun Schyman och de där kända feministerna som tycker att de är någonting liksom. De här flatorna och... Ja, de som sitter i regeringen [...].

I Ann-Kristins citat kan vi förstå att hon kanske skulle kunna tänka sig att kalla sig för feminist, därför att hon vill framhålla kvinnor och mäns lika värde, men det är viktigt att poängtera att hon inte är ”den sortens feminister som de är”. Detta är inte unikt för Ann-Kristin utan det framgår hos alla kvinnorna. Flera av dem framhåller jämställdhet och att det till exempel ska vara lika lön för lika arbete. Eva beskriver feminister som frustrerade kvinnor som aldrig blir nöjda, Daniella tycker att feminism är överreklamerat, Fia tycker att feminister gapar och skriker om att kvinnor ska ha rätt i allt. Med andra ord kan vi förstå att de inte tycker att dessa ”andra” feministers kamp är legitim. Genomgående finns en beskrivning av ”andra feminister” som överdrivna och löjliga, så här uttrycker Barbro detta:

Barbro

– Nej det [feminist] har också blivit ett litet larvigt ord tycker jag, eller det har blivit lite... Om man säger såhär, i början när vi började med feminism då handlade det ju om att vi skulle kämpa för rösträtt etcetera etcetera, alltså att kvinnor också skulle ha... Vi skulle jobba och vi skulle få samma rättigheter, alltså vi skulle ha samma status i samhället. Det var liksom det som feminismen handlade om från början. Idag har det blivit liksom som att en feminist hon kan stå som Gudrun Schyman och säga att alla män är talibaner och man liksom hallå snälla, please liksom det är inte det vi... Vi har inte krig med männen. Alltså att vara feminist idag har ju blivit en nästan som att det ska vara motpolar. Det är inte så, jag tror inte samhället är meningen att vi ska kriga med varandra så utan coexist liksom. Vi har ju kommit ganska långt i det här med trygghet in i arbetet och vi... Visserligen ligger vi fortfarande ganska långt efter när det gäller

löner, vi har ju löneklyftor fortfarande. Men att gå ut och skrika ”jag hatar alla vita män” och ”männen är talibaner” och vad heter den Zara, någon sångerska, Zara någonting, som springer ut (gör till rösten): ”Jag hatar alla vita män utom min pappa och min bror”, ah men alltså då blir det ju larvigt, det blir löjligt. Och visst jag kan vara feminist i den grundläggande tanken men inte i som det har blivit idag för jag krigar inte mot män det är inte det och det är så feminismen har blivit idag, vi ska hata män och nej nej.

Här kan vi läsa att Barbro tycker att det är viktigt att kämpa för jämställdhet, men att ”de andra feministerna” gör detta på ett felaktigt vis. Vi kan därmed förstå att Barbro och flera av de andra kvinnorna tycker att ordningen mellan män och kvinnor inte är helt legitim och att man bör kämpa för jämställdhet men inte i samma grad som ”de andra feministerna”, som överdriver detta. Från informanternas håll kan man därmed förstå att de ”de andra feministerna” upplever en överdriven relativ deprivation som inte stämmer överens med informanternas sätt att se på den sociala ordningen.

I avsnittet om kvinnornas upplevelse av muslimer som en underlägsen grupp framkommer det även att flera av de värderingar som kvinnorna framhåller som svenska och som bra värderingar handlar om just synen på män och kvinnor som jämställda. Detta kan förklara att flera av kvinnorna upplever att det svenska samhället redan har uppnått dessa värderingar och att de är sammanlänkade med hur den svenska kulturen i grunden är. Om detta är synen på svenska värderingar kan det ytterligare förklara att informanterna tycker att den feministiska kampen är illegitim.

Kvinnornas negativa inställning till feminism bör också förstås i ljuset av deras inställning till politiker som de beskriver som överst i maktordningen. Feminismen är på många sätt en del av denna politiska elit, där att vara ”PK”, politiskt korrekt, ofta är sammanlänkat med feminismen. Denna koppling mellan att vara emot det politiskt korrekta och feminism stämmer även överens med vad Keskinen framhåller i sin forskning om högerpopulistiska män i Finland. Där deras största kritik mot islamisering riktas mot de politiskt korrekta, där feminister ingår.⁸⁰

Otterbeck och Bevelanders undersökning visar att islamofobi och stereotyp genusuppfattning är starkt sammanlänkat,⁸¹ men genom att endast se hur kvinnorna tänker kring begreppet

⁸⁰ Keskinen, 2013, s. 225-232.

⁸¹ Otterbeck & Bevelander, 2006, s. 12.

feminism ger inte svar på ifall de har en stereotyp genusuppfattning eller inte. Att inte vilja kalla sig för feminist skulle kunna ha med det att göra, men kopplingen är ingen självklarhet. På frågan ifall kvinnorna tycker att det finns en generell skillnad mellan män och kvinnor blev resultatet blandat. Dessa resultat har jag dock valt att inte dra några vidare slutsatser ifrån då jag anser att en förståelse för kvinnornas genusuppfattningar kräver en mer djupgående intervju med fler frågor kring vad de anser som manligt respektive kvinnligt än vad dessa intervjuer har fokuserat på.

11. Sammanfattning och slutsats

Nedan följer sammanfattning och slutsats av resultaten från analysen. Slutsatsen är skriven med forskningsfrågorna som rubriker för att tydligt visa hur dessa frågor har besvarats.

11.1 Vad är huvuddragen i kvinnornas negativa beskrivningar av islam/muslimer?

Alla kvinnorna talar om det svenska samhället som ett samhälle som har blivit starkt försämrat under de senaste åren eller som rentav går mot sin undergång. Anledningen till detta tycks vara en ökad muslimsk invandring som kvinnorna menar på olika vis hotar det svenska samhället. Kvinnorna lyfter fram olika saker som de tycker är mest oroväckande, men gemensamt för alla är att de på något vis har uttryckt en koppling mellan islam/muslimer med kriminalitet, kvinnoförtryck och att muslimer ska vara krävande/pådyvlande. Den sistnämnda baseras på just kvinnornas upplevelse av att muslimer som kommer till Sverige får för mycket utrymme i samhället. Att föreställningen av islam som kvinnoförtryckande var starkt återkommande hos alla kvinnor kan vara grundat i att de själva är kvinnor, vilket kan förstås som att de upplever det som det största hotet mot dem själva. Det kan också vara grundat i hur intervjun var uppbyggd med särskilda frågor om hur de som kvinnor upplever situationen.

Som nämnt lyfte kvinnorna fram olika saker i sin negativitet mot islam/muslimer, allt ifrån att de talade om islam som en djävulens religion till att beskriva muslimer som otacksamma. 15 olika kategorier av negativa beskrivningar av islam/muslimer kunde urskiljas, där minst två av kvinnorna uttryckte samma sak, detta tyder på en viss konsensus i hur de talar om muslimer. En kvinna uppfyllde alla 15 kategorier, det innebär dock inte automatiskt att hon är den som är mest negativ, men att hon hade störst variation i hur hon uttryckte sin negativitet.

Det framkommer även att flera av kvinnorna genomgående tycks blanda samman muslimer med invandare, något som troligen är grundat i den ökade muslimska invandringen till Sverige. Detta gör att vissa av kvinnornas kritik mot invandring och integration också kom att riktas mot muslimer.

Alla kvinnorna ställde muslimer i kontrast till svenskar, där kvinnornas uppfattning av svenska värderingar stod i motsats till muslimska värderingar. Detta visar på hur kvinnorna

genom att definiera muslimerna också definierar sig själva, något som enligt Saids postkoloniala teori är starkt återkommande i beskrivningar av muslimer som *det annorlunda*.

11.2 Varför är kvinnorna negativa till islam/muslimer?

I analysen framkommer det att föreställningen av muslimer som en ut-grupp som kvinnorna jämför sig med leder till att kvinnorna på olika vis tar till sig diskriminerande åtgärder för att behålla en särprägel och överlägsen position.

Kvinnornas sociala kategorisering är komplex. De beskriver muslimer som en stigmatiserad grupp som stämmer överens med den postkoloniala strukturen där muslimer placeras i en underlägsen position gentemot västerlänningarna. Samtidigt beskriver kvinnorna en upplevelse av att själva vara förtryckta, eller rättare sagt, att de inom deras in-grupp knuffas undan av muslimerna.

Att kvinnorna talar om muslimer som underlägsna och på olika sätt stigmatiserar mot dem samtidigt som kvinnorna framhåller att de upplever sig vara underordnade i den sociala hierarkin tyder på en paradox. De beskriver sig ha både en överlägsen och en underlägsen positionering samtidigt. Detta kan vara en konsekvens av ett upplevt hot om den muslimska gruppens klättring i den sociala hierarkin som leder till olika tillvägagångssätt för att kvinnorna ska behålla sin överlägsna position. Tillvägagångssätten är att framhäva skillnader mellan grupperna för att framhäva sin särprägel eller att ta till sig diskriminerande åtgärder och skapa stigmat teorier för att legitimera ordningen med kvinnorna som överlägsna. Då muslimer förstås av kvinnorna som en hotande ut-grupp kan vi även se hur kvinnorna dehumaniserar gruppen genom att tala om muslimer som en primitiv och homogen grupp. Flera av kvinnornas sätt att tala om muslimska bekanta eller vänner som ”mindre muslimska” visar även på att desto mer den stigmatiserade följer kvinnornas prototyp för hur man bör vara, desto mer acceptans har kvinnorna.

Kvinnorna upplever en relativ deprivation där de inte tycker att ordningen är legitim för att muslimerna får för mycket makt. Denna kritik riktar de dock inte främst mot den muslimska gruppen utan snarare mot den grupp som de flesta beskriver som överst i samhällsordningen, nämligen politikerna. Uppfattningen om att muslimerna får mer makt och inflytande i samhället förstås på så vis inte som ett resultat skapat av muslimerna själva, utan som resultatet av att det politiska etablissemang har tillåtit detta eller att för att svenska folket har

varit för snälla och naiva. Då kvinnornas inställning till islam många gånger avspeglas i föreställningar om muslimer i helhet som sämre människor är de kanske inte heller konstigt att de inte förstås som fullkomliga nog för att *ta* makt utan att de snarare *tilldelas* makt i samhället.

11.3 Hur ställer de intervjuade kvinnorna sig till feminism? Varför?

Precis som Keskinen framhåller sambandet mellan antifeminism och anti-invandring kan vi märka att det hos alla informanter finns ett liknande samband mellan negativitet till islam och negativitet till feminism. Alla informanterna talar om feminister som en ut-grupp och på olika vis framhäver de att de inte vill förknippas med feminister. Det kan tyckas motsägelsefullt att de inte vill kalla sig själva för feminister då den främsta kritiken som kvinnorna riktar mot muslimer och islam är att de tycker religionen präglas av kvinnoförtryck.

Genom att se till hur kvinnorna talar om motsättningen mellan svenska värderingar och islam kan vi också förstå att de menar att svenska värderingar handlar om jämställdhet och jämlikhet. Om kvinnorna redan uppfattar jämställdhet som en svensk värdering kan det också peka på att de tycker svenska feministers kamp är illegitim då dessa värderingar i hög grad redan finns i Sverige men hotas av muslimer. Att kvinnorna framhäver vikten av jämställdhet men tydligt visar att de inte vill förknippas med feminister kan också tyda på deras förståelse om vilka egenskaper som är förknippade med sin in-grupp, de som är negativa till islam/muslimer. Att vara feminist skulle då innebära att man avvek från de förväntade egenskaperna i den egna gruppen.

Kvinnornas förståelse av sin egna sociala rangordning och upplevda relativa deprivation kan ge en ytterligare förståelse till deras inställning till feminism. Flera av kvinnorna är mycket negativa till de som de uppfattar som den politiska överheten. Detta kan i sin tur också förklara att kvinnorna har en negativ inställning till feminism, där feminister som en politiskt intellektuell elit också representerar den grupp som kvinnorna upplever missköter sin maktposition.

12. Förslag till vidare forskning

Det finns en mängd intressanta uttalande från kvinnorna att lyfta upp och diskutera utifrån intervjumaterialet. Denna uppsats har dock inte haft utrymme till att diskutera allt. Ett problem som har påträffats och som vore intressant att forska vidare på är kvinnornas tendens till att blanda samman muslimer och invandrare. Hur resonerar de kring detta? och hur kan en allmän kritisk inställning till invandring ha påverkat en negativ inställning till islam som religion? Denna problematik har endast kort kunnat vidröras i uppsatsen.

Varför kvinnorna bland annat främst valde att lyfta fram föreställningen av islam som kvinnoförtryckande i sin kritik mot muslimer har kortfattat diskuterats i denna uppsats. Ett förslag att gå vidare i detta skulle vara att jämföra med män som är negativt inställda till islam för att undersöka om de lyfter fram detta på samma sätt och i lika hög grad. Att överlag dyka djupare i varför specifikt dessa negativa beskrivningar av islam som har lyfts upp här är återkommande hos flera av kvinnorna vore också intressant. Vad innebär de egentligen att många framhåller just våld och kriminalitet när de beskriver muslimer? eller varför är just beskrivningen av muslimer som krävande/pådyvlande så återkommande när kvinnorna uttrycker sin negativitet?

13. Referenser

- Ahmadi, Fereshteh, Palm, Irving & Ahmadi, Nader, 2016, *Mångfaldsbarometern 2016*, Rapport för mångfaldsbarometern: 11, Högskolan i Gävle, avdelningen för socialt arbete och psykologi.
- Gardell, Mattias, 2014, *Islamofobi*, Leopard förlag, Stockholm.
- Gemzöe, Lena, 2015, *Feminism*, 2. Uppl., Bilda Förlag, Falun.
- Goffman, Erving, 2011, *Stigma – den avvikandes roll och identitet*, 3. uppl., Nordstedts, Stockholm.
- Hvitfelt, Håkan, 1998, ”Den muslimska faran: om mediebilderna av islam” i Brune, Ylva (red.), 1998, *mörk magi i vita medier: svensk nyhetsjournalistik om invandrare, flyktingar och rasism*, Carlsson, Stockholm.
- Hvitfelt, Håkan, 1991 ”Svenska attityder till islam” i Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red.), *Politiska opinioner: SOM-undersökningen 1990*, statsvetenskapliga institutionen, Univ., Göteborg..
- Keskinen, Suvi, 2013, Antifeminism and white identity politics: Political antagonisms in radical right-wing populist and anti-immigration rhetoric in Finland, *Nordic Journal of Migration Research*. 3 nr. 4.
- Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend, 2009, *Den kvalitativa forskningsintervjun*, 2. uppl., Studentlitteratur, Lund.
- Larsson & Sander, 2015, ”An Urgent Need to Consider How to Define Islamophobia”, *Bulletin for the study of religion*, 44, nr 1.
- Lange, Anders & Westin Charles, 1981, *Etnisk diskriminering och social identitet: En rapport från diskrimineringsutredningen*, Schmidts boktryckeri, Helsingborg.
- Leveyens, Jacques-Philippe, Cortes, Demoulin, Stéphanie, Dovidio, John F, Fiske, Susan T, Gaunt, Ruth, Paladino, Maria-Paola, Rodriguez-Perez, Armando, Rodriguez-Torres, Ramon & Vaes, Jeroen, ”Emotional prejudice, essentialism and nationalism: the 2002 Tajfel lecture”, *European Journal of social psychology*, 33, nr 6.
- Loomba, Ania, 2005, *Kolonialism/postkolonialism*, TankeKraft förlag, Finland.
- Migrationsverket, 2017, Antal asylsökande – aktuell statistik, <http://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Statistik.html>, Hämtad: 2017-01-02.
- Otterbeck, Jonas & Bevelander, Pieter, 2006, *Islamofobi – en studie av begreppet, ungdomars attityder och unga muslimers utsatthet*, Forum för levande historia, Stockholm.
- Pew Research Center, Pew-templation Global religious futures project, http://www.globalreligiousfutures.org/explorer/custom#/?subtopic=15®ions=Europe&chartType=map&data_type=number&year=2010&religious_affiliation=23&age_group=all&pdfMode=false Hämtad: 2017-01-04.
- Ring, Jonas & Morgentau, Scarlett, 2004, *Intolerans. Antisemitiska, homofobiska, islamofobiska och invandrarfientliga tendenser bland unga*. Brottsförebyggande rådet och Forum för Levande historia., Norstedts, Stockholm.
- Said Edward. W, 2004 (1978), *Orientalism*, Ordfront förlag, Stockholm.
- Statistiska centralbyrån, 2016, Syrier vanligast bland asylsökande under 2015, http://www.scb.se/sv_/Hitta-statistik/Artiklar/Syrier-vanligast-bland-asylsokande-under-2015/, Hämtad: 2017-01-02.
- Svahn, Niklas, 2015, Trump: Stoppa muslimer från att ta sig till USA, *Aftonbladet*, <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article21901268.ab>, Hämtad: 2017-01-02.
- Thurfjell, David, 2015, *Det gudlösa folket: de postkristna svenskarna och religionen*, Molin & Sorgenfrei, Stockholm.
- Weibull, Lennart, 2016, ”Svenskarna och världsreligionerna ”i Jonas Ohlsson, Henrik, Oscarsson & Maria Solevid (red) *Ekvilibrum*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

14. Appendix

14.1 Kontaktmeddelande till informanterna

Hej! Jag heter Maja Flygt och är student på Södertörns högskola. Jag skriver just nu en C-uppsats i religionsvetenskap där jag är intresserad av att lära mig mer om olika inställningar till islam/muslimers etablering i Sverige. Jag såg att du har kommenterat (eller delat inlägg) i gruppen ”NEJ TACK! Till moské i Sverige” och förstår det som att du är negativt inställd till islams etablering i Sverige, något som jag jättegärna skulle vilja höra mer om. Jag skriver därför till dig för att fråga om du kan ställa upp på en intervju. Min tanke med undersökningen är att intervjua några kvinnor som vill berätta för mig kring hur de känner och tänker om detta.

Undersökningen kommer att göras med största möjliga konfidentialitet och alla som ställer upp på intervju får rätten att avidentifieras om det önskas, så att det inte går att koppla resultatet till enskilda individer.

Jag vill också poängtera att jag inte strävar efter att kartlägga vad som är rätt eller fel åsikter, utan snarare försöka förstå mer kring hur man kan tänka kring islam. Denna gång om negativa inställningar till etableringen, en annan undersökning skulle kunna handla om hur positiva inställningar tar form.

Ditt deltagande i studien är såklart helt frivilligt och du kan när som helst avbryta ditt deltagande utan motivering under tidens gång.

Har du några övriga frågor så svarar jag gärna! Intervjun skulle ta cirka en timma. Jag skulle uppskatta ett svar så snart som möjligt så att vi gemensamt kan boka in en tid och plats för intervjun.

Allt gott,
Maja Flygt

14.2 Intervjufrågor

Ålder?

Sysselsättning?

Familj? Partner?

Boende ort?

Är du själv religiös?

Och vi ska ju prata om islam... Vad tänker du på när jag säger islam och muslimer?

På vilket sett? Är det något du har upplevt? Hur märker du det?

Om du skulle plocka ut en sak som du är mest negativ till, vad skulle det vara?

Hur märker du det?

Om du ser på svenska samhället som en stege eller pyramid med olika grupper av människor, vilka skulle du säga har mest makt eller inflytande?

Vilka har minst?

Var skulle du placera in dig själv?

Var skulle du placera in den muslimska gruppen som du nu har talat om?

Varför då?

Var får du din information?

I vilka tidningar/på vilka webbsidor läser du? Är du aktiv i flera facebooksidor som diskuterar islam?

Tror du att du som kvinna upplever detta på ett särskilt vis?

Hur då?

Har de nämnt kvinnoförtryck eller förtryck tidigare – tror du att det kan påverka dig?

Om man ser till kommentarerna på facebooksidan sidan ”Nej tack till moské i Sverige” där du hade kommenterat, är det väldigt mycket färre kommentarer från kvinnor än vad det är från män: varför tror du att det är så?

Hur känner du inför det?

Är det någon skillnad på muslimska män och män som inte är muslimer, tror du?

På vilket sätt? Hur då? När märker du det?

Skulle du kalla dig själv för feminist?

Varför/varför inte?

Hur skulle du definiera en feminist?

Enligt vissa definitioner skulle några av dina åsikter kunna kallas för islamofobiska...

hur ser du på det?

Varför/varför inte?

Vad lägger du i begreppet?

Vill du berätta vilket parti du röstar på?

Är det något du vill tillägga?

14.3 Citatutdrag

14.3.1 Kvinnornas uttalanden om att muslimska invandrare bör bli upplärda av svenskar

Eva

– [...]vi svenskar är så otroligt generös och så gästvänliga att ta hand om människor som kommer hit i grund och botten och vi gör det så gärna, jag också, men när det missbrukas på det är sättet, där det kostar samhället såna enorma resurser och när det är helt och hållet en populistisk fråga (gör till rösten) ”titta vad duktiga vi är som kan ta in så här många”, men är det duktigt då? Att lura så många människor och säga ”eh ja men här får de ju” ja men det finns ju de som säger så här (gör till rösten lite) ”men vi trodde vi skulle få en villa och vi trodde vi skulle aldrig behöva jobba något mer men herregud nu får vi bo i en sån här flyktingförläggning, men det hade inte vi tänkt”. Nej, men tala om för de när de kommer vad det är för någonting, att så här funkar det här, här har vi de här värderingarna, här kan vi inte slänga ut soporna genom fönstret som en del gör för det har man gjort hemma. Utan man måste, när de kommer till gränsen, ha en liten kurs och tala om att så här funkar det här. Så här värderingarna, du kan liksom inte gapa och skrika hur högt som helst därför att det funkar inte här, du kommer vara på sidan av samhället om inte du försöker och lyssna, se hur funkar det, jag vill bli en del utav det här. Då måste vi liksom försöka och dra åt samma håll... Då kan det inte bara vara att vi ska anpassas till de som kommer hit utan i första hand måste de anpassa sig till det land som de har valt att åka till.

Daniella

– [...] men nu har ju de [muslimska vännerna] varit i Sverige, de är ju ändå.. en del är till och med födda här och då har de ju ändå fått vårt... De förstår hur vi fungerar, men jag tror att vet man inte det, har man inte varit med från början då får man liksom lära sig under tiden man är i landet till exempel.

Barbro

– Nej, och muhammedanska byxor, det har man för att inte Muhammed ska trilla i market om han kommer såhär helt plötsligt, så. Så det finns ju vissa saker som... Och jag tror inte att liksom svenska samhället var berett på att vi måste ta upp det här, att så här är det. Det är klart att det är svårt att säga då, om man tror att Muhammed ska återfödas av ett man, att säga att det kommer inte hända, för att då går vi alltså motsägelsefullt in i deras tro och det är jättesvårt, det är jätteknepig. Men det vet ju både du och jag att det kommer inte någon människa ur en man så är det ju liksom, we know that, Men om de tror nu att han ska återfödas av en man så är det jättesvårt att ta bort den tron för den är ju så långt tillbaka rotad, det är ingenting som de kom på i förrgår liksom. Utan den ligger ju i deras tro. [...]

Mariana

– [...] jag tror att den största rädslan handlar väldigt mycket om att bli fråntagen sin kultur, sin identitet och det blir man ju om man är tvungen att förkasta saker... Islam... det är ingen alltså det är ingen... Någoting som man måste förstå här det är att islam är i någon slags reformation också, för det kommer ju en andra generationen och tredje generationen som har vuxit upp i Sverige som också mer eller mindre oavsett vad man tycker anammar värderingar som finns här i samhället. Jag kan inte riktigt peka ut vad det är men det är någoting som vi tillsammans skapar idag som man anammar och lever under och jag tror, antingen man vill eller inte vill, så kommer det ske en reformation men då måste man ju, för att underlätta för alla för att inte det ska bli stora slitningar i samhället, så måste man förstå det redan nu, de som styr, för att kunna underlätta övergången.

14.3.2 Kvinnorna som icke-offer

Barbro

[Följdfråga efter att hon har berättat att svenskar historiskt har varit fega och konflikträdsla]

– *Tycker du att du är annorlunda?*

– Nej jag är feg också emellanåt, det är jag. Däremot som om jag hör att... Jag har varit en sån här som har gått upp och ringt på när jag hör att grannen har pucklat på någon liksom. Det var när jag bodde inne i stan, så förut så var det han slog sin tant med jämna mellanrum och jag var ju uppe och ringde på och så bara (härmar grannen) ”ah men jag har inte gjort något och bah aaah och så” ”Nähe hör jag något igen då... Jag ringer polisen bara så du vet”. Jag kan göra sånt och ibland är jag lite skraj att jag ska åka på spö själv men ah sådär.

Mariana

– [...] alltså det är många gånger så jag själv måste sätta mig ner och fundera igenom, okej åt vilket håll blåser det nu... Det är väldigt viktigt att man hela tiden stannar upp och tänker vad vill jag vara mitt i allt detta, vad vill jag vara för människa? För det är väldigt lätt att rusa iväg och börja hata som de här som står i torget och skriker ”men jävla där och jävla där” och du vet skriver massa ord. Det är jättelätt och ta den vägen när man är missnöjd. Då är det viktigare att stanna upp och tänka efter, okej vem är jag och vad vill jag och var befinner jag mig just nu. Okej, vilken väg ska jag fortsätta? den utstakade vägen eller ska jag tänka om någonstans nu? Det här är någoting som jag får göra ofta, jag får reflektera för jag jobbar ju med människor också. Människor från just muslimska länder, människor från andra länder, de här situationer som kan uppstå i en skola att man bråkar med varandra över kulturella gränser och religiösa gränser. Att man då måste veta hur man ska tas med sådana människor, att man sätter sig ner; varför tycker du, att hon eller han *inte* kan göra det och tycka så? Varför tycker inte du, nej han får inte eller alltså... Förstår du vad jag menar? Man måste hela tiden vara med i utvecklingen, vara med i den här självaste processen man får inte vara rädd och backa. Men åh vet du vad, nej det här vågar jag inte ta, för jag vet att det finns såna lärare också som inte vågar ta diskussioner som kommer, ”Men det känns väldigt obehagligt, vill du hjälpa mig?”. Det är ju helt fel.

Daniella

- [...] jag är nog ganska långt ner men ändå tror jag nog att om någon pratar med mig, alltså någon utländsk, om de är man eller kvinna, så märker de nog att jag är nog typiskt ursvensk tror jag på något sätt. Alltså svårt att förklara, min mentalitet alltså jag är... Mig kör du inte med, om man säger så då, till exempel om du är schysst mot mig då är jag schysst mot dig, jag är mer så och de märker det ganska snabbt.[...]

14.3.3 Kvinnornas föreställning om muslimer som tar över Sverige

Barbro

- [...] Sen, Khadaffi till exempel, han sa ju, och det här finns ju och man kan ju höra deras tal där, när han är ute och säger så här... Islam ska ju, målet för islam är ju att ta över världen alltså att få ett världsherravälde. Och Khaddaffi han var ju väldigt tydlig med det här i det här talet som han, bland annat, som han säger att vi behöver inte bomber och vi behöver inte soldater etcetra etcetra utan vi flyttar till icke-muslimska länder, vi föder flera barn än dem, vi utnyttjar de sociala rättigheter och så vidare som finns. Och så tillslut, utan blodspillan, så har vi tagit över.

– *Tycker du att det är det som pågår i Sverige just nu?*

– Ja det tycker jag, så är det.

– *På vilket sätt märker du det?*

- Jo men om du tänker så här, att jag kommer här nu som en muslimsk familj, min hustru är beslöjad, chansen att hon får ett jobb är ju ganska liten, jag menar, hon kan ju inte direkt sitta i, vad heter det, informationen på NK liksom. För de första lär de sig inte språket, ehm de gjorde inte grekiska kvinnorna heller förr i tiden ska jag säga så det gäller inte bara islam utan vi har varit dåliga på integration vi har inte krävt heller att det... Men det är i alla fall, ja jag ska försöka hålla mig till ämnet. Men vi kommer hit och så har vi x-antal barn, min hustru jobbar inte och han, jag, jobbar inte heller, men jag kräver samtidigt att få den här moskén, jag kräver... Som längre ner här på XXX, så har du en så här lokal där farbröderna springer i långa vita kläder och det är böner och inga kvinnor får komma in och... När jag flyttade hit först 2010 så fanns det, ja det var ju många invandrare eller muslimer då, och idag är det... På de här sex åren har det bara liksom puschk (ljudeffekt- visar med handen som en raket uppåt) ja, det har exploderat, det är hur många som helst. Och idag, de har ju vakter här på kvällarna och så vidare därför att du kan inte gå här som ensam liksom på kvällen, finns inte en chans.

Daniella

- Nej men jag känner att men just det här att de ska... gärna tala om för mig att nej men Allah är det bästa, för det är många faktiskt som har sagt till mig och skrivit till mig också, att Allah är den bästa religionen och just det här att de vill ju att islam ska tas över i Sverige så är det ju det... eller Europa eller världen det är som egentligen deras plan.

– *Hur då?*

– På sikt

– *Kan du förklara?*

– Ja men de vill, de vill ju det alltså de nästlar sig in alltså jag kan inte förklara men de är väldigt, ska nästla sig in och ska bygga moskéer de ska ha sitt, sin... och vi tillåter dem det, ”varsågod” och mycket vill ha mer liksom, och ska en ha ska alla ha. Så är det ju och så blir det ju alla eller Allah och de tar ju in fler och fler muslimer.

– *Är du rädd för att det ska ta över? Eller hur känner du inför det?*

– Ah jag tycker inte om det för att det, nej men det är för jag tycker att alla... Att man ska välja själv vilken religion man ska ha om man nu vill ha en religion, det är inte alla som har det, det är det. Men att man ska få välja själv, inte att man blir påt...alltså tryck från samhället, det blir liksom inte bra.

Fia

– *Jag förstår det, som du sa tidigare, att du tyckte att det trycktes på liksom islam i Sverige på andra människor, är det någonting som..*

– Jaa det är ju det de vill. Alla ska tro som dem. För gör du inte det då är du oren, då har de rätt att döda dig om du inte konverterar och ju fler som kommer in desto större, makt är fel att säga, men desto större utrymme får de för det här ska bli en verklighet en dag.

14.3.4 Kvinnornas upplevda förtryck/pådyvlade av muslimer

Ann-Kristin

– Eller å andra sidan så tycker de att svenskar i det stora gemena hela är några riktiga jävla hundar, därför att jag förstår ju syrianska och arabiska i och med att jag har bott i XXX i 45 år. Så jag hör ju vad de kallar oss för när vi går förbi. Att vi är bara smutsiga dumma hundar.

Barbro:

– [...]men att de kommer här och kräver och liksom det tas mer och mer och mer och mer av... Man är inte nöjd med det som kommer och jag menar Sverige, visst vi är ett rikt land, ”fine”, men vi kan ju inte vara ett rikt land om vi måste låna till att vara rika. Alltså någonstans är det galet och det är skenande kostnader och allting där för, det är ju ingen annan, det är ju bara muslimer som kräver det här, det finns ju inga andra, det är ju italienare som kommer hit och kräver att vi ska att vi ska göra någonting eller thailändare eller någonting det är ju bara muslimerna som kräver förändringar. För jag har inte hört någon annan som har kommit liksom.[...]

Mariana

– Bekymret är att politisk islam holkar ur, jag ska göra det lätt, holkar ur det sekulära samhället, försöker och skapa ett samhälle där religion och politik går hand i hand. Det är det som är det jobbiga, tror jag att många tycker idag.

– *Tycker du att det pågår just nu i Sverige?*

– Ja, ja. Det tycker jag.

Daniella

– [...] nej men jag tycker att det har blivit för mycket prat om Allah, det är det, det är mer det här tjtatet om Allah hit och det är Allah dit, Allah, Allah, Allah, man hör ju inget annat och alltså det blir ganska tjtatigt och när man inte är uppfödd med den religionen eller vill ha med den och göra då känns det som man blir tvingad på sig den på ett eller annat sätt. Det är det jag menade lite att man kanske ska utöva sin religion hemma istället då kanske, man behöver kanske inte visa eller prata med alla människor vad man själv tror.

Eva

– [...]Men däremot det här är så påtagligt, så att det här tycker jag är vedervärdigt helt enkelt. Och de som kommer hit, så ser man ju det att, alltså det är det jag tycker är så fel liksom att vi ska bara acceptera allt tok som kommer, alla idéer, men de får liksom tycka att vi ska rätta oss efter dem, deras regler. (Slår i bordet) de vill ha sitt jädra halal-kött, nej men vi tycker inte att det är en bra metod här (gör till rösten lite) ”ja men vi vill ha det annars så strejkar vi” ”ja men okej då får ni det så det...” ”Annars så säger vi att vi känner oss kränkta eller så kallar vi er för rasister så får vi som vi vill” ”okej”.

Fia

– och det är det som oroar mig att man släpper in folk urskillningslöst, de ljuger om ålder, de ljuger om var de kommer ifrån, man tar inte reda på fakta utan man sväljer, så upplever jag det, som att man sväljer med hull och hår det de säger. Och så visar det sig, de säger att de är minderåriga, och så visar det sig sen när de begår brott ja men de var ju betydligt äldre än vad de har sagt. Man sätter de här som är äldre i samma klasser som våra ungdomar då i 14-15-16 års åldern och så är det ja, ”gubbar” inom citationstecken, de är över 20 år. Det är inte rätt mot våra ungdomar och barn och det är ju inte rätt mot dem heller. Man gör inga kontroller utan man bara släpper in och det är det jag opponerar mig mot. Det måste bli ett stopp. Jag vill inte ha det så här, jag vill kunna gå här ute utan att vara beväpnad.

14.3.5 Kvinnornas avståndstagande mot feminism

Fia

– *Är du feminist?*

– Nej, (skrattar till) jag tror inte det, jag har aldrig tänkt på det, jag har aldrig någonsin tänkt på det. Det enda det handlar om det är vad som är rätt och fel.

– *Du sa nej ändå?*

– Mmm

– *Varför inte?*

– Varför skulle jag vara?

Daniella

– *Är du feminist?*

– Nej det kan jag inte påstå att jag är, faktiskt inte, jo kanske något men inte så att det överdriv... nej inte så att jag... Nej.

14.3.6 Kvinnornas beskrivningar av muslimer som avvikande från det svenska

Barbro

– [...] I jämförelse med som Putin, det är ju inte min idol så där, men han säger några bra grejer emellan åt. Som till exempel att vill du komma till Ryssland som flykting, ”fine”, men det är ryska regler som gäller du får lära dig ryska, du måste anpassa dig till det ryska samhället.

– *Det tycker du är bra?*

– Ja men jag tycker det. Så är det, jag menar jag anpassar mig, jag menar jag kan ju inte komma hem till dig och säga att nej men nu vill jag ha fötterna på bordet här känner jag, bara för att så gör jag hemma hos mig. Det skulle ju inte du gilla heller.

(Båda skrattar lite)

Så att man nej, ta ner fötterna liksom. Och då från de småsakerna som fötterna på bordet, man kan ju överföra det i ett större perspektiv och säga att ja men det gäller ju allting. Här får flickor ha kort kjol på sig, det är okej, jag menar de ska inte behöva bli gangbang för det liksom av sju stycken eller någonting, jag menar det är ju inte okej. Vi gör inte så. Självklart vi har hagamannen, vi har en och annan bengskalle som har varit ute och gjort dumheter, men det är ju inte i den pariteten, det är ju inte i paritet med hur det har blivit nu. [...]

Fia

– Ingen ska behandlas på det viset, varken djur, barn eller kvinnor, ingen människa ska behandlas på det viset. Vi lever i ett öppet, fritt samhälle och det ska även gälla de som kommer hit. Ja men lite så här att våra lagar gäller inte dem för de har sina egna lagar, de kommer undan med mycket.

14.3.7 Kvinnornas upplevelse av att de överlägsna favoriserar fel grupp

Mariana

– [...] när vissa har stått i kö i flera år och väntat på en lägenhet till exempel och så säger kommunen; ”vi öronmärker de här lägenheterna för flyktingarna som vi har blivit tilldelade här i kommunen för de måste ha någonstans att bo”, och det förstår jag, men vad ger det för signaler för de som har stått i kö då? Skapar man inte att man ställer folk mot folk i det avseendet? Jo det gör man, det gör man.

Daniella

– [...] Men med det att man känner generellt tror jag att man stuvats åt sidan, det tar längre tid att få läkartid idag till exempel, tandläkaren ska vi inte prata om, det har blivit ännu värre ... Man känner att det blir det blir för mycket, det är bra att folk vill hjälpa andra människor men det blir för mycket på något sätt... Jag tror man ska hjälpa sig själv först och sen sina närmaste alltså de som redan är här och sen kan man hjälpa andra, så de får ställa sig på kö liksom.

14.3.8 Kvinnornas upplevelse av att muslimer tillåts gå utanför rättsystemet

Ann-Kristin

– Ah som den här våldtäkten på Gotland där åklagaren Mats Vilborg och polisen släpper tre stycken våldtäktsmän, eller sju stycken våldtäktsmän, fast de har DNA och allting från den här rullstolsbundna kvinnan [som blivit våldtagen]. Och så låter de dem rymma från Gotland. Och sen vart ju de tagna i en taxi på Öresundsbron av danska snuten, så nu försöker de söka asyl i Sverige igen.

Barbro

– [...] sen är det ju dessutom att, vi säger hagamannen exempelvis, han fick fängelse och han fick spö när han kom ut. De här får inte ens någon gång fängelse. Någonstans där måste jag bara, men du är här, du söker asyl, du begår brott. Och sen så är beslutsfattarna till exempel, polisen funkar ju på det sättet att du har ju cheferna och så vidare, sen har du konstaplarna nere på vanlig nivå. *De* gör det de ska, men de är ju bakbundna av till exempel beslutsfattarna som sitter emellan, mellan de högsta cheferna och de som är ute och gör jobbet och de vågar inte därför de är rädda för då får de påhopp ifrån media eller någonting om att... ja, att det är rasism eller det är någonting så där.

Mariana

– [...] Vi står under en rik en riktig muslim. De har rätt i princip och göra vad de vill i våra otrogna länder så att säga. Den här tanken säger ju inte jag att alla har, men den tanken dyker upp i sammanhang ibland som passar en som utövar islam. Ah men vadå det spelar väl ingen roll? Skjuter fram lite. ”Jag kan göra lite så som jag vill för att jag hittar stöd i min religion att jag får göra så”. Där kommer det stökiga samhället, för då helt plötsligt så rasar landets lagar ihop. De blir inte lika inför alla, då blir det olika inför olika människor.

Fia

– [...] sen de här med barnäktenskapen, småflickor som gifter sig med gubbar. De är inte okej, det är pedofili på hög nivå, och det tillåts i Sverige när de kommer hit, de skiljer inte bort de här flickorna från de här gubbarna. De får fortsätta bo ihop fast vi har en lag som förbjuder barnäktenskap och där gör de också skillnad.